

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 7 lipca 2026 r.

Poz. 5249

UCHWAŁA NR XXV/188/2026 RADY GMINY SIEROSZEWICE

z dnia 25 czerwca 2026 r.

w sprawie przyjęcia „Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Sieroszewice na lata 2026 -2029”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2026 r. poz. 662) oraz art. 87 ust. 1, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.) po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu Rada Gminy Sieroszewice uchwala się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Program opieki nad zabytkami dla Gminy Sieroszewice na lata 2026 – 2029” w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Sieroszewice.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia jej ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodnicząca
Rady Gminy Sieroszewice
(-) Renata Koziółek

Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2026-2029 Gmina Sieroszewice

Wielkopolski Wojewódzki
konservator Zabytków

mgr inż. arch. Jacek Maleszka

Sieroszewice, październik 2025 r.

PO-15 510.15780.4.2026
13.05.2026

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***Spis treści**

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu ochrony nad zabytkami.....	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	11
4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – Krajowy program opieki nad zabytkami.....	11
4.2 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku.....	13
4.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego.....	14
4.4 Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego.....	17
4.5 Program opieki nad zabytkami powiatu ostrowskiego.....	17
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	18
5.1 Problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach gminy Sieroszewice.....	18
5.1.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.....	18
5.1.2 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.....	21
5.1.3 Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.....	24
5.1.4 Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.....	26
5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy.....	26
5.2.1 Zarys historii obszaru gminy.....	26
5.2.2 Krajobraz kulturowy.....	28
5.2.3 Zabytki nieruchome.....	29
5.2.4 Zabytki ruchome.....	31
5.2.5 Zabytki archeologiczne.....	32
5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	33
5.3.1 Rejestr zabytków.....	33
5.3.2 Pomniki i parki kulturowe.....	35
5.4 Gminna ewidencja zabytków, architektury i budownictwa.....	35
5.5 Gminna ewidencja zabytków archeologicznych.....	40
5.5.1 Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.....	63
5.5.2 Ochrona stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków.....	65
5.5.3 Zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego związane z działalnością inwestycyjną.....	65
5.5.4 Zagrożenia dla zachowania stanowisk archeologicznych oraz obszary ich najmniejszego narażenia na zniszczenie.....	66
5.6 Zabytki stanowiące własność gminy.....	67
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń.....	69
7. Założenia programowe, kierunki i zadania.....	72
7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami.....	72
7.2 Kierunki działań programu opieki nad zabytkami i zadania służące ich realizacji.....	73
8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	75
9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami.....	76
10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami.....	77

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***1. Wstęp**

Gmina Sieroszewice położona jest w południowej części województwa wielkopolskiego i stanowi jedną z gmin wiejskich powiatu ostrowskiego sąsiadującą z następującymi gminami: Ostrów Wielkopolski, Przygodzice, Nowe Skalmierzyce w powiecie ostrowskim, Mikstat, Grabów nad Prosną, Kraszewice w powiecie ostrzeszowskim oraz Brzeziny i Godziesze Wielkie w powiecie kaliskim. Na wschodzie granicę gminy wyznacza rzeka Proсна stanowiąca przez dziesiątki lat granicę zaborów pruskiego i rosyjskiego. Obecnie gminę, której powierzchnia w granicach administracyjnych wynosi ponad 163 tys. km² zamieszkuje około 9,4 tysiąca osób. Gmina składa się z 18 wsi sołeckich tj. Bibianki, Biernacice, Bilczew, Kania, Latowice, Masanów, Namysłaki, Ołobok, Parczew, Psary, Raduchów, Rososzyca, Sieroszewice, Sławin, Strzyżew, Westrza, Wielowieś, Zamość.

Pod względem geograficznym północna część gminy położona jest w mezoregionie Wysoczyzny Kaliskiej, podczas gdy część wschodnia gminy lokalizuje się w obszarze Kotliny Grabowskiej, a fragment południowo-zachodni współtworzy makroregion Wału Trzebnickiego, z mezoregionem - Wzgórza Ostrzeszowskie oraz Obniżenia Milicko-Głogowskiego, z mezoregionem-Kotlina Milicka. Powierzchnia terenu gminy jest dość urozmaicona poprzecinana wieloma ciekami wodnymi z największą rzeką Ołobok płynącą wzdłuż północnej granicy gminy z zachodu na wschód oraz Baryczą i Gniłą Baryczą płynącymi z południa na północ (Gniła Barycz) i z wschodu na zachód (Barycz). Różnice w poziomach terenu dochodzą na terenie gminy do ok. 75 m. Gmina Sieroszewice ma w większości charakter rolniczy z możliwym – po wybudowaniu zbiornika wodnego w rejonie Wielowsi Klasztornej – ukierunkowaniem na rozwój usług rekreacyjno-turystycznych, dla których podstawą są lasy zlokalizowane w południowo-wschodniej części gminy. Powierzchnia zalesienia wynosi około 30 % całkowitego obszaru gminy. W gminie znajdują się dwa rezerваты przyrody „Majówka” i „Niwa” na terenie Nadleśnictwa Taczanów (okolice wsi Namysłaki). Za pomniki przyrody uznano około 217 drzew. Zwracają uwagę aleje: lipowa w Sieroszewicach, brzozowa w Masanowie, dębowa w Raduchowie. Ponadto występują liczne miejsca lęgowe ptaków chronionych oraz stanowiska chronionych gatunków roślin. Waleom turystyczno-rekreacyjnym gminy sprzyjają dogodne połączenie komunikacyjne z pobliskimi ośrodkami miejskimi oraz droga wojewódzka nr 450 Kalisz-Opatów.

Z uwagi na postępujące w coraz szybszym tempie procesy modernizacyjne w Polsce szczególnie ważne, dla podmiotów kreujących politykę lokalną, staje się uwzględnianie idei zrównoważonego rozwoju ściśle wiążącej poprawę warunków życia lokalnej społeczności

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

z zaspokajaniem innych, w tym niematerialnych potrzeb mieszkańców gminy. Z całą pewnością jedną z takich potrzeb jest ochrona historycznie wytworzonych przez poprzedników materialnych dóbr kultury i obowiązek przekazania ich w jak najlepszym stanie następnym pokoleniom mieszkańców gminy. Wobec powyższego koniecznością jest kreowanie takiego rozwoju gminy, który nie spowoduje szkód w stosunku do zachowanego dziedzictwa kultury materialnej, a przyczyni się do jego ubogacenia o współcześnie powstające inwestycje właściwe XXI-wiecznym potrzebom gminy Sieroszewice.

Przyjęcie wspomnianej perspektywy niewątpliwie przyczyni się do wprowadzenia przez strukturę samorządową gminy polityki opieki i ochrony nad istniejącymi, niejednokrotnie bardzo cennymi zasobami kulturowymi osadzonymi w historycznych strukturach materialnych gminy Sieroszewice, których dzieje sięgają wczesnego średniowiecza i odzwierciedlają rozwój terenów wchodzących w skład obecnych granic gminy na przestrzeni ostatnich ośmiu wieków.

Gminny program opieki nad zabytkami dla gminy Sieroszewice na lata 2026-2029 jako jeden z dokumentów o charakterze strategicznym przyjmowanym przez Radę Gminy Sieroszewice stanowi podstawę dla określenia – w perspektywie czterech lat – podstawowych zamierzeń i zadań mających na celu przyczynić się do zachowania lokalnego środowiska kulturowego, a także poprawy jego stanu.

Podstawą do określenia ww. planów i działań jest ustalenie w niniejszym programie podstawowych uwarunkowań w sferze dziedzictwa kulturowego istniejącego na terenie gminy. Docelowo intencją służącą przyjęciu przez wspólnotę samorządową gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieroszewice na lata 2026-2029 jest ustalenie w nim podstawowych inicjatyw dotyczących możliwości finansowania działań ochronnych wobec środowiska kulturowego oraz zagwarantowanie i organizacja tychże działań.

Ponadto ma on przyczynić się do zintensyfikowania przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym i wychowawczym wobec społeczności Gminy, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Spodziewanym efektem realizacji wszystkich zadań sformułowanych w programie opieki nad zabytkami będzie – poza wspomnianym zachowaniem i poprawą stanu środowiska kulturowego – wytworzenie szeroko rozumianej świadomości obszaru gminy Sieroszewice jako interesującego kulturowo i turystycznie miejsca, poprzez wykorzystanie miejscowych dóbr kultury między innymi do rozwoju przedsiębiorczości działającej w oparciu o usługi związane z turystyką, rekreacją itp., a także w celu uwrażliwienia mieszkańców gminy na potrzeby związane z właściwym utrzymaniem i ochroną lokalnego środowiska kulturowego.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami**

Podstawę prawną opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieroszewice stanowią następujące zapisy ustawowe:

- a) art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.), który stanowi, że:
 - wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
 - gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
 - z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia się radzie gminy;
- b) art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r. poz. 1153 ze zm.), który określa, iż:
 - zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy m. in. kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce**

Najistotniejsze uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zawarte są w następujących obowiązujących ustawach:

- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Ochrona zabytków przechowywanych w muzeach, bibliotekach i archiwach została ustalona w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach,
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach,
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Obowiązująca ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami - nazywana dalej ustawą - określiła i uregulowała podstawowe pojęcia z dziedziny ochrony i opieki nad zabytkami oraz zasady opieki i ochrony zabytków:

- a) artykuł 3 ustawy stanowi, że zabytkiem jest nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- b) w art. 4 ustawy określono, iż ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:
 - zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
 - zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
 - przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
 - kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
 - uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
 - oraz przy kształtowaniu środowiska;
- c) zgodnie z art. 6 ustawy o ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania następujące zabytki:
- zabytki nieruchome, za które uznaje się krajobraz kulturowy, układy urbanistyczne, ruralistyczne i zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, cmentarze, parki, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości bądź instytucji,
 - zabytki ruchome, za które uznaje się dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne oraz przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji,
 - zabytki archeologiczne, za które uznaje się pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, kurhany, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej,
 - ustawowej ochronie podlegają również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.
- d) artykuł 8 ustawy reguluje następujące formy ochrony zabytków:
- wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków;
 - zgodnie z art. 9 ustawy do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku wpisanego do rejestru, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- zgodnie z art. 10 ustawy do rejestru wpisuje się zabytek ruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku. Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę;
 - wpis na Listę Skarbów Dziedzictwa, którą to listę prowadzi minister właściwy do spraw kultury i dziedzictwa narodowego,
 - uznanie za pomnik historii zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru lub parku kulturowego o szczególnej wartości dla kultury przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego;
 - utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej; park kulturowy może utworzyć na podstawie uchwały rada gminy po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację w zakresie lotniska użytku publicznego dotyczące w szczególności zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków i ich otoczenia;
 - innych zabytków nieruchomych znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych; w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ustala się również, w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków.
- e) zgodnie z art. 16 ustawy:
- rada gminy, po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków, na podstawie uchwały, może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- uchwała określa nazwę parku kulturowego, jego granice, sposób ochrony, a także zakazy i ograniczenia, o których mowa w art. 17 ust. 1;
 - wójt (burmistrz, prezydent miasta), w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków, sporządza plan ochrony parku kulturowego, który wymaga zatwierdzenia przez radę gminy;
 - w celu realizacji zadań związanych z ochroną parku kulturowego rada gminy może utworzyć jednostkę organizacyjną do zarządzania parkiem;
 - park kulturowy przekraczający granice gminy może być utworzony i zarządzany na podstawie zgodnych uchwał rad gmin (związku gmin), na terenie których ten park ma być urządzony;
 - dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego;
- f) zgodnie z art. 18 ustawy:
- ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami uwzględnia się przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
 - w koncepcji, strategiach, analizach planach i studiach, o których mowa w ust. 1, w szczególności: uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniając opiekę nad zabytkami;
- g) w myśl art. 19 ustawy:
- w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę: zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, parków kulturowych,
 - w przypadku gdy gmina posiada gminny program opieki nad zabytkami, ustalenia tego programu uwzględnia się w studium i planie, o których mowa w ust. 1,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- w studium i planie, o których mowa w ust.1, ustala się w zależności od potrzeb, strefy ochrony konserwatorskiej obejmujące obszary, na których obowiązują określone ustaleniami planu ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę znajdujących się na tym obszarze zabytków;
 - h) na podstawie art. 20 ustawy projekty i zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego podlegają uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
 - i) w oparciu o treść art. 21 ustawy ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy;
 - j) według art. 22 ust. 4 ustawy wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy. W gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków;
 - k) na podstawie art. 81 ustawy organ stanowiący gminy na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale może udzielić dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków;
 - l) w art. 89 ustawy określono, iż organami ochrony zabytków są:
 - minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
 - wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.
- Ponadto, należy również przywołać art. 13 ust. 4 i 5 ustawy o gospodarce nieruchomościami, które stanowią iż:
- a) art. 13 ust. 4 - sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków;
 - b) art. 13 ust. 5 - sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

commentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Niezbędnym jest także przytoczenie w tym miejscu art. 39 ust. 3 ustawy prawo budowlane, który wskazuje, że: w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1 Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami – Krajowy program opieki nad zabytkami

Instrumentem planowania politycznego w dziedzinie ochrony zabytków w skali państwa jest krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 84 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków. Celem krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami jest stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochronnych wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program ten ma za zadanie wyznaczyć podstawowe cele dla planowanych działań organów i jednostek administracji publicznej oraz określić główne zadania dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, jak również wypracować warunki i sposób finansowania tychże działań oraz harmonogram ich realizacji.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami ma w zamierzeniu określić cele i kierunki działań oraz zadania, które powinny być podjęte w szczególności przez organy i jednostki administracji publicznej w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W założeniach program ma również uporządkowanie działań w sferze ochrony poprzez wskazanie siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich:

- zasada *primum non nocere* („po pierwsze nie szkodzić”),
- zasada maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- zasada minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymywania się od działań niekoniecznych),

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- zasada, zgodnie, z którą usuwać należy to (i tylko to), co na oryginał działa niszcząco,
- zasada czytelności i odróżnialności ingerencji,
- zasada odwracalności metod i materiałów,
- zasada wykonywania wszelkich prac zgodnie z „najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie”.

Ponieważ powyższe zasady w sposób generalny odnoszą się do postępowania względem zabytków przede wszystkim konserwatorów, pracowników urzędów, konserwatorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, budowlanych, archeologów, właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych, czyli codziennych konserwatorów dzieł sztuki to określone w gminnym programie opieki nad zabytkami dla gminy Sieroszewice cele i zadania muszą w konsekwencji uwzględniać konserwatorskie założenia krajowego programu ochrony zabytków i przekładać się na wprowadzanie w życie i stosowanie wyżej wymienionych siedmiu podstawowych zasad konserwatorskich dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego.

Obecnie obowiązującym jest „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026” zatwierdzony uchwałą nr 242 Rady Ministrów z dnia 8 grudnia 2023 r. w sprawie „Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023 -2026”.

Wyżej wymieniony program jest dokumentem w znacznym stopniu ogólnym odnoszącym się do centralnego sposobu zarządzaniem materialnym dziedzictwem kulturowym i nie zawiera zapisów bezpośrednio dotyczących obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie gminy Sieroszewice.

Jednym z kierunków działań zawartych w treści aktualnie obowiązującego Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami jest m.in. merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków. Z uwagi na szczególną rolę jednostek samorządu terytorialnego przy realizacji nałożonych na gminy zadań - obejmujących np. ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego – niezwykle ważne znaczenie ma wsparcie merytoryczne przy zarządzaniu dziedzictwem kulturowym poszczególnych gmin realizowane przez organy ochrony zabytków oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***4.2 Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku**

Obowiązującą obecnie strategię województwa wielkopolskiego stanowi dokument pod nazwą „Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku”. Opracowanie to jest jednym z najważniejszych dokumentów uwzględniających i projektujących najistotniejsze strategiczne cele przyszłego rozwoju Wielkopolski, w perspektywie trzeciej dekady XXI wieku. Aktualnie obowiązujący dokument został przyjęty przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr XVI/287/20 z dnia 27 stycznia 2020 r.

Strategia w szczególności określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa, a zawarte w niej ustalenia stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co stają się one czynnikiem determinującym m.in. zachowanie i poprawę jakości krajobrazu kulturowego i przyrodniczego.

Jednocześnie poza podstawą dla opracowania planu zagospodarowania przestrzennego województwa Strategia jest również wskazówką i punktem wyjścia dla poszczególnych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalanych na terenie całej wielkopolski, stąd zrozumiała jest pewna ogólnikowość sformułowań zawartych w opracowanym przez Urząd Marszałkowski dokumencie.

W strategii sformułowano wyzwania związane z ochroną i wykorzystaniem istniejącego w województwie wielkopolskim dziedzictwa kulturowego: „Przeciwdziałanie dezintegracji społecznej i utracie regionalnej tożsamości, rozwijanie kapitału społecznego i kulturowego”. W wyzwaniu tym wskazuje się, iż: kultura jest jednym z obszarów wpływających na budowanie kapitału społecznego. Zabytki nieruchome, muzea, teatry, instytucje muzyczne stanowią 1/10 obiektów tego typu w kraju. Pod względem liczby galerii i salonów sztuki województwo zajmuje 7. miejsce w kraju. Wiele obiektów na terenie Wielkopolski zostało uznanych za najciekawsze obiekty krajoznawcze według Kanonu Krajoznawczego Polski. Zadaniem Samorządu Województwa będzie wzmacnianie tożsamości regionalnej przez odwoływanie się do tradycji i osiągnięć, jak też kultywowanie najlepszych wartości zarówno poprzednich jak i współczesnych pokoleń. Wyzwaniem jest nie tylko pielęgnowanie poczucia polskości i umacnianie regionalizmu wśród Wielkopolan, ale także promowanie specyfiki i osiągnięć Wielkopolski, zarówno w kraju jak i zagranicą. Samorząd Województwa będzie pełnić funkcje inicjującą i koordynującą w procesie propagowania wartości europejskich, jako ważnego elementu kształtowania świadomości obywatelskiej i kulturowej mieszkańców całego regionu.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

Ponadto, w celu operacyjnym 4.2 - Wzmocnienie mechanizmów koordynacji i rozwoju Strategia wskazuje, że dla właściwego rozwoju obszarów wiejskich, niezbędne jest podejmowanie szeregu działań w zakresie rozwoju infrastruktury, w tym m.in. dotyczącej ochrony zabytków.

4.3 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego został uchwalony Uchwałą nr V/70/2019 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 roku. W treści dokument ten określił przede wszystkim cel sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego, zasady kształtowania przestrzeni i zasady jej zagospodarowania oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic wielkopolski.

W Planie określono m.in. system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Podkreślono również, że dziedzictwo kulturowe Wielkopolski nosi w sobie bogactwo wielu narodów zamieszkujących ją przez wieki, zarówno w postaci obiektów zabytkowych, jak i dziedzictwa niematerialnego, a efektem wielowiekowej historii rozwoju osadniczego Wielkopolski są licznie zachowane zabytki w postaci dzieł architektury, reprezentujących wszystkie style, całych założeń przestrzennych miast i wsi, zabytków ruchomych, dóbr kultury współczesnej, a także dziedzictwa niematerialnego.

W dokumencie wyrażone zostało uznanie dla wpływu bogactwa kulturowego Wielkopolski oraz elementów dziedzictwa kulturowego składających się na tożsamość kulturową Wielkopolan jako czynników mających istotny wpływ na rozwój rekreacji i turystyki. Ponadto w planie sformułowano wiele ogólnych zasad odnoszących się do kształtowania przestrzeni, w tym z uwzględnieniem pewnych generalnych zasad dotyczących poszanowania istniejących na obszarze województwa wielkopolskiego dóbr kultury.

W Planie mowa także o tym, że obszar województwa charakteryzuje się bogactwem obiektów i obszarów objętych ochroną prawną. W rejestrze zabytków ujętych jest 7 153 obiektów nieruchomych, co plasuje Wielkopolskę na trzecim miejscu w kraju (ponad 10% wszystkich obiektów z rejestru w Polsce) po województwie dolnośląskim i mazowieckim. Pod względem liczby obiektów nieruchomych ujętych w ewidencji zabytków Wielkopolska zajmuje pierwsze miejsce w Polsce, obejmując 13% wszystkich zewidencjonowanych

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

obiektów zabytkowych. W wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych znajduje się 65 457 zabytków, w tym 17 145 z kartami i 48 312 w wykazach przeznaczonych do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Województwo zajmuje ponadto drugie, po województwie dolnośląskim, miejsce pod względem zabytków urbanistycznych wpisanych do rejestru zabytków. Na terenie Wielkopolski zachowało się 185 układów przestrzennych miast i byłych miast, z których 114 wpisanych zostało do rejestru zabytków. W Wielkopolsce wśród obiektów zabytkowych dominują obiekty sakralne – kościoły i klasztory (1 137 obiektów jest ujętych w rejestrze zabytków, co stanowi 9% wszystkich obiektów sakralnych wpisanych do rejestru w Polsce i ok. 15% wszystkich obiektów z rejestru na terenie województwa wielkopolskiego). W planie wskazany jest m.in. kościół w Ołoboku leżący na terenie gminy Sieroszewice. Ważnymi obiektami, które wywierają duży wpływ na krajobraz kulturowy Wielkopolski są zabytkowe cmentarze, w większości katolickie, ale również ewangelickie, prawosławne i żydowskie. Do rejestru zabytków wpisanych jest około 388 cmentarzy (w tym około 100 żydowskich), co stanowi około 8% wszystkich cmentarzy wpisanych do rejestru zabytków z terenu Polski i około 5% wszystkich obiektów z rejestru na terenie województwa wielkopolskiego.

Istotnym dziedzictwem świadczącym o rozwoju Wielkopolski są zabytki techniki, do których należą m.in. zakłady przemysłowe wraz z infrastrukturą, gorzelnie, browary, młyny czy cegielnie, urządzenia transportowe – zespoły kolejowe, linie kolejowe. W rejestrze zabytków znalazło się 269 obiektów przemysłowych, co plasuje Wielkopolskę na trzecim miejscu po województwach dolnośląskim i mazowieckim. Charakterystycznymi w krajobrazie Wielkopolski są również zabytkowe wiatraki, najpopularniejsze koźlaki oraz rzadziej występujące paltraki i holendry. Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego są także zabytki ruchome, do których należą m.in. dzieła sztuk plastycznych rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory, numizmaty oraz pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, instrumenty muzyczne, wytwory sztuki ludowej i rękodzieła. Wiele z tych zabytków znajduje się na wyposażeniu obiektów sakralnych oraz w muzeach, a także w kolekcjach prywatnych. Do rejestru zabytków wpisano 23 235 obiektów na podstawie 1 241 decyzji.

W dokumencie znajdujemy również wzmiankę o Zespole klasztornym Cysterek w Ołoboku jako obiektu proponowanego do objęcia wyższą formą ochrony w postaci pomnika historii.

Jednym z wytyczonych kierunków działań w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego jest ochrona potencjału kulturowego i krajobrazu oraz rozwój

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

konkurencyjnych form turystyki i rekreacji. Istotnym aspektem działań będzie zachowanie obiektów i obszarów cennych kulturowo oraz wzmacnianie działań ochronnych w ich obrębie. Dotyczyć one będą zarówno ochrony pojedynczych obiektów, jak i całych układów przestrzennych miast i wsi oraz innych obszarów cennych kulturowo, a także poprawy jakości całej przestrzeni kulturowej regionu.

Dla realizacji ww. kierunku określono następujące działania:

- wzmacnianie tożsamości narodowej i regionalnej,
- rozwój zróżnicowanych form turystyki i rekreacji,
- zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego materialnego i niematerialnego poprzez: ochronę obiektów cennych kulturowo, w tym: obejmowanie obiektów wyższymi formami ochrony prawnej, realizację nowych wpisów do rejestru i ewidencji zabytków, tworzenie list dóbr kultury współczesnej, modernizację obiektów zabytkowych, w tym adaptowanie i przystosowywanie ich do nowych funkcji m.in.: na cele organizacji instytucji kulturalnych i obsługi ruchu turystycznego, tworzenie lokalnych muzeów dla ochrony zasobów dziedzictwa ruchomego oraz dziedzictwa niematerialnego, tworzenie skansenów oraz przenoszenie do nich najbardziej wartościowych obiektów architektury wiejskiej, którym nie można zapewnić ochrony w miejscach ich lokalizacji,
- ochronę przestrzeni miast i wsi, w tym: obejmowanie obiektów wyższymi formami ochrony prawnej, realizację nowych wpisów do rejestru i ewidencji zabytków, wyznaczanie obszarów o zachowanych wartościach kulturowych i określanie potrzeb ich odnowy, w tym w szczególności historycznych centrów miast, obszarów przemysłowych, powojennych, historycznego rozplanowania miejscowości wraz z rozplanowaniem pól oraz określanie dla nich zasad zagospodarowania, identyfikowanie obszarów zdegradowanych i obejmowanie ich działaniami planistycznymi w postaci programów rewitalizacji, miejscowych planów rewitalizacji lub planów odnowy miejscowości, działania rewaloryzacyjne zachowujące charakterystyczne dla przestrzeni miejskiej i wiejskiej obszary i obiekty decydujące o ich tożsamości i specyfice miejsca, w tym również obszarów o zachowanych wartościach kulturowo-przyrodniczych, m.in: parków rezydencjonalnych, parków miejskich, ogrodów, cmentarzy, alei przydrożnych, zadrzewień śródpolnych,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- ochronę obszarów cennych kulturowo, w tym: tworzenie parków kulturowych, wpisanie obszarów cennych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO,
- rozwój działalności kulturalnej, promującej tradycje, obrzędy, rzemiosło, stroje, muzykę czy tradycyjną kuchnię grup regionalnych.

4.4 Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego

Wojewódzki program opieki nad zabytkami sporządzany jest na okres 4 lat przez zarząd województwa. Program przyjmowany jest do realizacji przez sejmik wojewódzki po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami zarząd województwa sporządza, co 2 lata sprawozdanie przedstawiane sejmikowi województwa. Jednocześnie sprawozdanie takie jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami województwa wielkopolskiego realizowany jest w oparciu o cele określone w art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami jednak jego podstawowymi zadaniami - zgodnie z zapisami zawartymi w treści dokumentu - przyjętymi przez Samorządu Województwa Wielkopolskiego jest zapewnienie prawidłowego stanu zachowania obiektom zabytkowym: nieruchomym, ruchomym i archeologicznym, znajdującym się w jego władaniu.

Ostatni Program Opieki nad Zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 przyjęty został Uchwałą Sejmiku Województwa Wielkopolskiego Nr XXXVII/714/21 z dnia 20 grudnia 2021 r. (Dz. Urz. Woj. Wielkopolskiego z 2022 r., poz. 58).

Na terenie gminy Sieroszewice nie występuje zabytek wpisany do rejestru stanowiący własność województwa wielkopolskiego.

4.5 Program opieki nad zabytkami powiatu ostrowskiego

Obecnie powiat ostrowski nie posiada programu opieki nad zabytkami. Aktualna polityka dotycząca ochrony zabytków i opieki nad zabytkami prowadzona przez samorząd powiatowy nie oddziałuje w żaden istotny sposób na problemy z zakresu ochrony zabytków nieruchomych, zabytków ruchomych oraz zabytków archeologicznych, a także obszarów cennych kulturowo zlokalizowanych na terenie gminy Sieroszewice.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego**

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dwie z czterech form ochrony zabytków wskazanych w tym artykule należą do kompetencji jednostek samorządu terytorialnego. Są nimi: utworzenie parku kulturowego (art. 7 pkt 3) oraz ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Gmina Sieroszewice nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, dla całego obszaru, zgodnie więc z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dla obszarów nie objętych MPZP formą ochrony zabytków są wyżej wymienione decyzje.

5.1 Problematyka ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w dokumentach gminy Sieroszewice**5.1.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego**

W dziedzinie planowania przestrzennego na terenie gminy Sieroszewice aktualnie obowiązującym dokumentem jest „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sieroszewice” opracowane w 2022 roku przez zespół autorski w składzie: mgr inż. Katarzyna Jastrzębska-Domagała -główny projektant, mgr inż. arch. Maria Jastrzębska, mgr Jadwiga Koryńska, mgr inż. Marcin Domagała, mgr inż. Michał Knopik, mgr. Inż. Agnieszka Hasek przyjęte uchwałą Rady Gminy Sieroszewice nr XXXIV/295/2022 z dnia 29 kwietnia 2022 r.

W odniesieniu do zasobów składających się na dziedzictwo kulturowe gminy Sieroszewice „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sieroszewice” z 2022 r. zawiera następujące zapisy:

Przedmiotem ochrony są dobra kultury będące bogactwem narodowym na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

1) wyznacza się strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej „A” dla:

- a) drewnianego kościoła cmentarnego pw. św. Jana Chrzciciela w Ołoboku,
- b) zespołu klasztorного cysterek z kościołem pw. Św. Jana Ewangelisty w Ołoboku,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- c) zespołu pałacowo-parkowego w Psarach,
 - d) zespołu pałacowo-parkowego z kościołem w Rososzycy,
 - e) dworu w Parczewie,
 - f) kościoła w Strzyżewie;
- 2) wyznacza się strefy ochrony konserwatorskiej „B” dla:
- a) drewnianego kościoła cmentarnego pw. św. Jana Chrzciciela w Ołoboku w celu ochrony przedpola widokowego,
 - b) zespołu klasztornego cysterek z kościołem pw. Św. Jana Ewangelisty w Ołoboku w celu ochrony przedpola widokowego,
 - c) zespołu pałacowo-parkowego w Psarach w celu ochrony przedpola widokowego,
 - d) zespołu pałacowo-parkowego z kościołem w Rososzycy w celu ochrony przedpola widokowego,
 - e) dworu w Parczewie w celu ochrony przedpola widokowego,
 - f) kościoła w Strzyżewie w celu ochrony przedpola widokowego;
- 3) elementy małej architektury – pomniki, kapliczki, krzyże przydrożne, wiatraki, miejsca pamięci narodowej,
- 4) inne elementy zagospodarowania funkcjonalno-przestrzennego jak ogrodzenia, bramy,
- 5) stanowiska archeologiczne oraz rejony występowania stanowisk archeologicznych.

W odniesieniu do obszarów i obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków obowiązuje priorytet wymagań konserwatorskich wynikający z przepisów odrębnych. Wykorzystanie na cele użytkowe zabytku wpisanego do rejestru zabytków może odbywać się wyłącznie w sposób zapewniający zachowanie jego wartości. Obiekty znajdujące się w rejestrze oraz wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków (o walorach historycznych lub architektonicznych), będące charakterystycznymi elementami historycznej zabudowy – należy przewidzieć do trwałej adaptacji, z zachowaniem tradycyjnych dla miejsca form i faktur. Adaptacja i modernizacja winna odbywać się na zasadach zapewniających zachowanie istotnych dla miejscowej tradycji form architektonicznych, proporcji, detalu, materiałów i faktur wypraw zewnętrznych. Wszelkie działania dotyczące zmiany gabarytów, zmian

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

w sposobie dyspozycji i artykulacji elewacji – czyli takie, które mogą mieć wpływ na stan zachowania lub zmianę wyglądu – wymagają opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ewentualna konieczność rozbiórki zabytku włączonego do ewidencji (uzasadniona względami technicznymi, jak zagrożenie dla bezpieczeństwa) wymaga uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w celu określenia możliwości i zasad wyłączenia z tejże ewidencji zabytków.

Należy pamiętać o zakazie lokalizacji, wszelkich inwestycji mogących przyczynić się do pogorszenia wyglądu obiektów i zespołów budowlanych, a także osi widokowych na te obiekty i zespoły, które również mogą silnie ingerować w krajobraz kulturowy oraz których funkcja nie jest dostosowana do charakteru otoczenia zabytkowego. Ponadto na obszarach stref konserwatorskich „A” i „B” obowiązuje:

1) Strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej.

Jest to obszar szczególnie ważny dla struktury przestrzennej jako materialne świadectwo historyczne. W strefie tej wymagania konserwatorskie mają pierwszeństwo przed działalnością inwestycyjną i gospodarczą. Wszelkie działania inwestycyjne podejmowane w ramach remontów, przebudowy oraz modernizacji, w tym kolorystyka elewacji wymagają zgody i akceptacji służb konserwatorskich. Strefa „A” wymaga opracowania planu miejscowego.

2) Strefy „B” – ochrony konserwatorskiej.

Strefa ta obejmuje obszar, w którym elementy dawnego układu zachowały się w dobrym stanie. Postuluje się zachowanie zasadniczych elementów historycznego układu, w tym przebiegu tras komunikacyjnych, podziału działek i sposobu zagospodarowania działek. Ochronie podlegają nie tylko pojedyncze obiekty, ale i układ dróg, placów, układ własności działek. W celu ochrony zabudowy przed wstrząsami pochodzącymi od ruchu komunikacyjnego należy dążyć do wyeliminowania ruchu tranzytowego. Wszystkie obiekty o wartościach kulturowych mogą podlegać modernizacji i przebudowie w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi.

3) ochrona układu dróg oraz zieleni, w tym zwłaszcza parków pałacowych i dworskich;

4) uzgadnianie decyzji administracyjnych dotyczących inwestycji mogących naruszyć układ urbanistyczny oraz substancji obiektów zabytkowych z właściwymi służbami konserwatorskimi, tzn. wszelkich prac budowlanych dotyczących wyglądu zewnętrznego i gabarytów.

Przedmiotem ochrony zabytków są również zewidencjonowane stanowiska archeologiczne i zespół stanowisk archeologicznych. Ochrona zabytków archeologicznych polega na uwzględnianiu w zagospodarowaniu przestrzennym i przy opracowywaniu mpzp następujących zasad:

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- wskazanie w opracowywanych mpzp;
- wszelka działalność inwestycyjna podlega uzgodnieniu z właściwymi służbami ochrony zabytków,
- postępowanie w zakresie ochrony zabytków archeologicznych w procesach inwestycyjnych regulują przepisy odrębne – ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami i muszą z nią być zgodne.

W razie natrafienia w trakcie robót budowlanych lub ziemnych na przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, że jest zabytkiem lub obiektem archeologicznym, należy wstrzymać roboty, zabezpieczyć teren i niezwłocznie zawiadomić o tym odpowiednie służby.

5.1.2 Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

- a) Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Sieroszewice zatwierdzony uchwałą nr XXX/160/98 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 18 czerwca 1998 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Kaliskiego Nr 26, poz. 256 z 1998 r.).

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

- b) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Sieroszewice zatwierdzony uchwałą nr VII/35/99 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 11 maja 1999 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 60, poz. 1262 z dnia 31 sierpnia 1999 r.).

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

- c) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w gminie Sieroszewice zatwierdzony uchwałą nr XXXIII/195/2002 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 23 kwietnia 2002 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 82, poz. 2112 z dnia 12 czerwca 2002 r.).

Zapisy odnoszące się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego:

§8 - wszelkie prace ziemne w obrębie terenów oznaczonych symbolami: 2U, 2MN1, 5MM, 5MN2, 5MN3, 5MN4, 5MN5, 5MN6, 5MNU, 7MN1, 10MN1, 10MN2, 10PU 8MNU3, 18MNU znajdujących się w strefie eksploracji archeologicznej, należy uzgodnić ze służbami ochrony zabytków;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

§12 - Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami 2PE (zał. nr 5), 4PE1 (zał. nr 8), 4PE2 (zał. nr 9), 8PE (zał. nr 26), ustala się: Rozpoczęcie eksploatacji po wydaniu koncesji na eksploatację złoża i po uzyskaniu zgody przez odpowiednie służby ochrony zabytków;

§14 - Dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 4U (zał. nr 7) i 6U (zał. nr 18) ustala się: zakaz lokalizacji zabudowy mieszkaniowej w strefie ochronnej wokół cmentarza - dla terenu oznaczonego symbolem 4U,

§16 - dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 5MNU (zał. nr 16), 6MNU2 (zał. nr 19), 8MNU (zał. nr 25), 9MNU (zał. nr 27) ustala się: wszelkie prace ziemne w obrębie terenów oznaczonych symbolami: 8MNU3, 18MNU znajdujących się w strefie eksploracji archeologicznej, należy uzgodnić ze służbami ochrony zabytków,

§17 - dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 2MN1 (zał.2 nr), 2MN2 (zał. nr 3), 5MN1 (zał. nr 10), SMN2 (zał. nr 11), SMN3 (zał. nr 12), SMN4 (zał. nr 13), 5MN5 (zał. nr 14), 5MN6 (zał. nr 15), 7MN1 (zał. nr 21), 7MN5 (zał. nr 24) 10MNI (zał. nr 28), 10MN2 (zał. nr 29) ustala się: wszelkie prace ziemne w obrębie terenów oznaczonych symbolami: 5MN, 7MN, 22MN znajdujących się w strefie eksploracji archeologicznej, należy uzgodnić ze służbami ochrony zabytków.

§18 dla terenów oznaczonych na rysunku planu symbolami: 7MN2 (zał. nr 22), 7MN3 (zał. nr 23), 7MN4 (zał. nr 23) ustala się: wszelkie prace ziemne w obrębie terenów oznaczonych symbolami: 5MN, 7MN, 22MN znajdujących się w strefie eksploracji archeologicznej, należy uzgodnić ze służbami ochrony zabytków.

- d) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów położonych w Sławinie i Rososzycy zatwierdzony uchwałą nr XVI/93/2004 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 19 sierpnia 2004 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 144, poz. 2981 z dnia 4 października 2004 r.).

Brak konkretnych zapisów odnoszących się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

- e) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego przebiegu linii elektroenergetycznej 400 kV przez teren gminy Sieroszewice zatwierdzony uchwałą nr XI/57/07 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 25 września 2007 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 167, poz. 3652 z dnia 22 października 2007 r.).

Zapisy odnoszące się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego:

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

§8 - ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej:

w miejscu posadowienia słupów elektroenergetycznych, na obszarze objętym niniejszym planem, ustala się nakaz:

wykonania archeologicznych prac dokumentacyjno-zabezpieczających rozpoznawczych,

powiadomienia stosownych służb ochrony zabytków na 7 dni przed rozpoczęciem robót budowlanych,

uzyskania pozwolenia stosownych służb ochrony zabytków na przeprowadzenie prac archeologicznych;

- f) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego - cmentarz w Latowicach zatwierdzony uchwałą nr IV/15/2011 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 11 marca 2011 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego Nr 124, poz. 2013 z dnia 9 maja 2011 r.).

Zapisy odnoszące się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego:

§7 – na całym obszarze ustala się następujące obowiązki: powiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w przypadku natrafienia w trakcie robót ziemnych na relikty archeologiczne mogące mieć wartość zabytkową.

- g) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego o obrębach: Parczew, Biernacice, Rososzyca i Masanów zatwierdzony uchwałą nr XXXV/301/2022 Rady Gminy Sieroszewice z dnia 31 maja 2022 r. (Uchwała ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego poz. 4707 z dnia 17 czerwca 2022 r.).

Zapisy odnoszące się do uwarunkowań ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego:

§ 9. Ustala się następujące zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej:

1) obiekty ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

a) w obrębie Parczew: Szkoła, ob. Przedszkole, Westrza 30, ok. 1910 r. mur.;

b) w obrębie Biernacice: dom, Biernacice 20, ok. 1900 r., dom, Biernacice 19, 1 ćw. XX w., szkoła, ob. Dom, Biernacice 1, ok. 1900 r.;

2) wszelkie roboty budowlane związane ze zmianą gabarytów i wyglądu zewnętrznego obiektów wymienionych w pkt 1) lit. a, lit. b wymagają uzgadniania z właściwym organem;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

3) w granicach wyznaczonych na rysunku planu stref zespołów stanowisk archeologicznych prace ziemne, nie będące uprawami rolniczymi, należy prowadzić zgodnie z przepisami odrębnymi oraz w uzgodnieniu z właściwym Konserwatorem Zabytków, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb ochrony zabytków archeologicznych;

4) na terenie objętym planem według gminnej ewidencji zabytków archeologicznych występują następujące stanowiska archeologiczne:

a) nr 29 – AZP 69-37/29,

b) nr 34 – AZP 69-37/34,

c) nr 38 – AZP 69-37/38,

d) nr 59 – AZP 69-38/59,

e) nr 62 – AZP 69-38/62,

Dziennik Urzędowy Województwa Wielkopolskiego – 5 – Poz. 4707

f) nr 134 – AZP 69-38/134,

g) nr 135 – AZP 69-38/134

- wszelkie zamierzenia inwestycyjne podlegają uzgodnieniu z właściwym Konserwatorem Zabytków;

5) nie występują inne niż wyżej wymienione obiekty zabytkowe ujęte w rejestrze lub ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej.

5.1.3 Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Na terenie gminy Sieroszewice znajdują się następujące przyrodnicze obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów szczególnych:

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Dolina Prosny”, obejmujący obszar ok. 21% powierzchni całej gminy. Obszar ten reguluje Uchwała nr IX/164/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 24 czerwca 2019 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Dolina Prosny na terenie województwa wielkopolskiego. Celem jego utworzenia jest ochrona znajdujących się na jego obszarze bogatych swej różnorodności środowisk roślinnych, w tym gatunków roślin chronionych, licznie występujących gatunków ptaków chronionych, zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz licznych rezerwatów przyrody. Uzupełnieniem tego cennego środowiska przyrodniczego są zabytki architektury i walory turystyczno-krajobrazowe. Zagospodarowanie tych terenów powinno zapewnić stan względnej równowagi ekologicznej systemów przyrodniczych;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- Obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Ostrzeszowskie i Kotlina Odolanowska” obejmuje niewielką część południowo-zachodniego obszaru gminy. Ustalony został rozporządzeniem Wojewody Kaliskiego nr 63 z dnia 7 września 1995 r. Celem ochrony jest zapobieganie degradacji środowiska naturalnego poprzez nadmierną jego urbanizację, uprzemysłowienie oraz melioracje i nawożenie gruntów rolnych;
- Rezerwat „Majówka” zajmuje obszar o powierzchni 7,95 ha. Utworzony został Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 301 z dnia 15.09.1958 r. (MP. Nr 73, poz. 430) na terenie Nadleśnictwa Taczanów, obręb Wielowieś. Został utworzony „w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych boru mieszanego z udziałem jodły i świerka na granicy ich naturalnego zasięgu”. Na północnej granicy z łąkami występuje w piętrze podokapowym olsza czarna oraz sporadycznie grab, brzoza i buk. Rezerwat ten objęty jest ochroną częściową;
- Rezerwat „Niwa” jest to rezerwat częściowy, o pow. 17,08 ha utworzony Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 17 z dnia 28.01.1959 r. (MP. Nr 25, poz. 118). Położony jest na terenie Nadleśnictwa Taczanów, obręb Wielowieś. Rezerwat utworzono w celu zachowania fragmentu boru mieszanego świeżego i lasu liściastego z udziałem świerka na północnej granicy jego zasięgu. Występujący tu las można zaliczyć głównie do zespołu zbliżonego do boru mieszanego, małą powierzchnię zajmuje zespół gradu wysokiego. Drzewostan buduje sosna, dąb szypułkowy, grab i świerk w wieku 140 lat. W części rezerwatu z przewagą drzewostanu liściastego występuje typowe runo roślin wczesnowiosennych: przylaszczka, zawilec gajowy, gajowiec żółty. Natomiast pozostała część rezerwatu jest mocno zacieniona, porośnięta bluszczem pospolitym. Przez środek rezerwatu malowniczo przepływa w głęboko wciętych wąwozie strumień, będący dopływem Gniłej Baryczy;
- parki podworskie - zlokalizowane są one we wsiach: Parczew – Westrza, Namysłaki, Psary, Raduchów, Rososzycza, Sieroszewice i Strzyżew. Z tego w dobrym stanie są tylko parki w: Parczewie (pow. 5,79 ha), Psarach (pow. 4,36 ha) i Rososzycy (pow. 5,63 ha). Na ich terenie występuje piękny, pomnikowy starodrzew. Wszystkie parki podlegają szczególnej ochronie i wymagają rewitalizacji;
- pomniki przyrody - na terenie gminy za pomniki przyrody uznano 17 drzew. Są to pojedyncze drzewa i grupy drzew;
- aleje drzew: aleja dębowa długości 2,5 km i wieku drzew 150 – 500 lat (w Raduchowie, pomiędzy Górkim Młynem a Raduchowem), aleja lipowa (lipy drobnolistne) długości

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

500 m (we wsi Sieroszewice), aleja brzozowa (brzoza brodawkowa) długości 7 km
wysokość drzew 16 – 18 m, obwód 150 – 285 m (od Ołoboku do Wielowsi).

5.1.4 Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych

Gmina Sieroszewice posiada obecnie gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych opracowany przez Wójta Gminy Sieroszewice w oparciu o zasady określone w Rozporządzeniu Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków z dnia 13 grudnia 2016 r. oraz ze Starostą Ostrowskim jako właściwym terenowym organem obrony cywilnej na obszarze powiatu z dnia 20 grudnia 2016 r. Plan ten zawiera m.in. szczegółowe procedury postępowania w przypadku wystąpienia zagrożeń związanych z zabytkami na terenie gminy Sieroszewice.

Gminny plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych jest integralną częścią planów obrony cywilnej i poddawany będzie aktualizacji w miarę potrzeb w okresie obowiązywania Gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieroszewice na lata 2026-2029.

5.2 Charakterystyka zasobów oraz analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego gminy

5.2.1 Zarys historii obszaru gminy

Położenie geograficzne gminy Sieroszewice odgrywa największe znaczenie dla kształtowania się historii osadnictwa na tym terenie. Bliskość trzech znaczących dla regionu rzek tj. Prosny, Baryczy oraz Ołoboku stworzyło bardzo korzystne podstawy dla kolonizowania tych ziem i zakładania osad. Najstarsze znane ślady osadnictwa – ujawnione w wyniku prowadzonego rozpoznania archeologicznego – pochodzą z epoki neolitu, lecz znacznie licznej występują znaleziska wskazujące na prężne funkcjonowanie na terenie gminy osadnictwa w epoce brązu (kultura trzciniecka i kultura łużycka) i w epoce żelaza (kultura przeworska).

Kolejna – potwierdzona materialnie i źródłowo – faza osadnictwa na terenie gminy przypada na okres średniowiecza. Najlepszym potwierdzeniem dla znaczenia tego terenu w średniowieczu jest lokalizacja grodziska nad brzegiem Gniłej Baryczy. Od XII wieku pojawiają się pierwsze wzmianki pisane określające okres zakładania nowych wsi, z których

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

najstarsza pochodzi z 1136 r. i dotyczy Sieroszewic. Ponadto istnieją potwierdzone dokumenty wskazujące na funkcjonowanie od XIII w. miejscowości Namysłaki, Strzyżew, Ołobok oraz od XIV wieku wsi Sławin, Wielowieś, Rososzycza. Z większych miejscowości na terenie gminy należy wspomnieć także o wzmiankowanych w XV wieku wsiach Parczew i Psary.

Bardzo ważną rolę dla historii gminy odgrywa fundacja założona przez Władysława Odonica w 1213 roku zakonu cysterek w Ołoboku, która to miejscowość wraz z Namysłakami, Wielowsią (nazwaną później Klasztorną) weszła w skład uposażenia cysterek przybyłych nad Prosnę z Trzebnicy. Pod wpływem zgromadzenia cysterek przebywających w Ołoboku od XIII wieku do końca XVIII wieku miejscowość ta była do XIX wieku najdynamiczniej rozwijającą się wsią – w obecnych granicach gminy Sieroszewice – o czytelnym pierwotnym układzie ruralistycznym oraz cennych zabytkach z późnogotyckim (przebudowywanym i rozbudowywanym w XVII i XVIII wieku) kościołem cysterek pw. św. Jana Ewangelisty wraz z pozostałościami klasztoru ostatecznie rozebranego w 1882 r., a także z unikalnym w skali architektury drewnianej w Polsce dawnym parafialnym, ob. cmentarnym kościołem pw. św. Jana Chrzciciela w Ołoboku wzniesionym w XVI wieku. Rejon Sieroszewic i okolic od średniowiecza wchodził w skład historycznej Wielkopolski. Do II rozbioru Polski niezmiennie wchodził w skład Królestwa Polskiego, a po 1793 r. teren obecnej gminy znalazł się w obrębie Królestwa Prus. W okresie wojen napoleońskich Sieroszewice znalazły się w granicach Księstwa Warszawskiego funkcjonującego w latach 1807-1815. Podział ziem polskich po 1815 r. ustalający granicę pomiędzy Królestwem Polskim a Królestwem Prus na rzece Prośnie sprawił, iż obszar obecnej Gminy ponownie znalazł się pod zaborem pruskim. W ciągu XIX wieku dzięki zmianom w produkcji rolnej oraz uwłaszczeniu intensywnie zaczęły rozwijać się poszczególne prywatne wsie dorównując wcześniej najlepiej ukształtowanym wsiom związanym z zakonem cysterek ołobockich tj. Ołobokiem i Wielowsią Klasztorną. Zwłaszcza w 2. poł. XIX w. powstawać zaczęły i rozbudowywane były wcześniej istniejące folwarki – zazwyczaj oddzielone od wsi właściwych – właściciele poszczególnych miejscowości intensywnie wznosili swoje rezydencje zazwyczaj zakładając przy nich ogrody i parki krajobrazowe. Począwszy od ostatniej ćwierci wieku XIX w obrębie wsi sukcesywnie zwiększał się udział budynków wznoszonych z cegły zarezerwowany dotychczas niemal wyłącznie dla budowli sakralnych i rezydencjonalnych. Powstały dwa nowe kościoły tj. rzymskokatolicki pw. św. Marka Ewangelisty w Rososzycy (1818 r.) wzniesiony z fundacji wojewody kaliskiego Pawła Skórzewskiego i proboszcza Bogumiła Grodeckiego na miejscu drewnianej świątyni z 1692 roku oraz kościół ewangelicko-augsburski w Strzyżewie

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

wzniesiony w latach 1873-1875 i powstający około 1880 r. kościół ewangelicko-augsburski w Latowicach.

Po I wojnie światowej rejon Sieroszewic staje się na powrót częścią Rzeczypospolitej Polskiej jako część województwa poznańskiego. Gmina Sieroszewice w obecnych granicach zostaje utworzona w 1934 r. pod nazwą Sieroszewice Nowe. Po roku 1954 funkcjonuje jako Gmina Sieroszewice. W skutek reformy administracyjnej z 1975 roku gmina wchodzi w skład nowoutworzonego województwa kaliskiego a od 1999 r. – jako część powiatu ostrowskiego – należy do województwa wielkopolskiego.

5.2.2 Krajobraz kulturowy

Bezdyskusyjnie najcenniejszymi elementami krajobrazu kulturowego gminy Sieroszewice są zabytki związane z dawnym klasztorem cysterek w Ołoboku. Charakterystycznie usytuowany na skraju doliny Prosny i Ołoboku kościół pocysterski dominuje swą architekturą nad całą miejscowością stanowiąc jej najbardziej rozpoznawalny element widoczny z głównych dróg prowadzących od południa do Grabowa i od północy do Kalisza. Podobnie sytuacja ma miejsce w przypadku drewnianego kościółka pw. św. Jana Chrzciciela wraz z cmentarzem, ogrodzeniem, bramą i kapliczką usytuowanego na południowym krańcu wsi przy rozdrożu dróg prowadzących do Masanowa i Grabowa.

Wśród innych obiektów decydujących o niepowtarzalnym krajobrazie gminy należy wymienić:

- wszystkie zachowane XIX-wieczne krzyże, słupy i kapliczki z rzeźbionymi figurami autorstwa Pawła Brylińskiego w Masanowie, Wielowsi, Ołoboku oraz Sławinie;
- grodzisko wczesnośredniowieczne w Wielowsi Klasztornej;
- historyczne układy ruralistyczne Ołoboku, Wielowsi, Sieroszewic, Rososzycy, Strzyżewa, Latowic, Psar, Biernacic;
- rozplanowane obszary nasadzeń leśnych na terenie gminy;
- ukształtowany historyczny system komunikacji drogowej i kolejowej istniejący na terenie gminy;
- zachowane struktury przestrzenne dawnych zespołów dworsko-parkowo-folwarcznych w Rososzycy, Psarach, Parczewie, Bilczewie, Sławinie i Sieroszewicach;
- zachowane historyczne dominanty przestrzenne w obrębie miejscowości ze szczególnym uwzględnieniem obiektów sakralnych w Strzyżewie i Rososzycy;
- historyczne ukształtowane rozłogi pól i łąk oraz zadrzewienia śródpolne i przede wszystkim aleje drzewne towarzyszące traktom komunikacyjnym;

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- zachowane historycznie elementy małej architektury;
- drzewa pomnikowe, głązy narzutowe oraz infrastruktura hydrotechniczna;
- historyczne założenia cmentarne różnych wyznań.

5.2.3 Zabytki nieruchome

Analiza zasobów zabytków nieruchomych zlokalizowanych w obrębie gminy Sieroszewice wykazała następujące obiekty – z podziałem uwzględniającym ich funkcje jako najistotniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego gminy:

OBIEKTY ARCHITEKTURY SAKRALNEJ, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:

- kościół parafialny rzymskokatolicki pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Latowicach,
- kościół pocysterski, ob. parafialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Ewangelisty w Ołoboku,
- pozostałości klasztoru pocysterskiego, dzwonnica, organistówka, mur oraz brama przy kościele pw. św. Jana Ewangelisty w Ołoboku,
- kościół cmentarny, ob. filialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Chrzciciela w Ołoboku,
- pozostałości po kaplicy w Psarach,
- kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Marka Ewangelisty w Rososzycy,
- kaplica i dzwonnica przy kościele pw. św. Marka Ewangelisty w Rososzycy,
- zbór ewangelicki, ob. kościół parafialny polskokatolicki pw. NMP Królowej Polski w Strzyżewie.

OBIEKTY ARCHITEKTURY REZYDENCJONALNEJ, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:

- dwór w Bilczewie, dwór w Parczewie, dwór w Psarach, pałac w Rososzycy, dwór w Sławinie, dwór w Strzyżewie.

OBIEKTY ARCHITEKTURY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ. W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:

- dworzec kolejowy w Namysłakach,
- dawna szkoła w Biernacicach,
- dawny klub gminny w Latowicach,
- dawna szkoła, ob. przedszkole w Latowicach,
- Szkoła Podstawowa w Masanowie,
- dawna szkoła w Ołoboku,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- dawna szkoła w Parczewie,
- dawna karczma w Parczewie,
- dawna karczma w Rososzycy,
- dawna szkoła w Sławinie,
- dawna szkoła w Strzyżewie,
- dawna szkoła, ob. przedszkole w Westrzy,
- Szkoła Podstawowa w Sieroszewicach, ob., Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Szkoła Podstawowa w Wielowsi,
- dawny dom gminny w Wielowsi,
- dawny dom celników w Zamościu.

OBIEKTY ARCHITEKTURY GOSPODARCZEJ UJĘTE W GMINNEJ EWIDENCJI**ZABYTKÓW W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:**

- obiekty w zespole folwarcznym w Bilczewie,
- obiekty w zespole folwarcznym w Namysłakach,
- obiekty w zespole folwarcznym w Parczewie,
- obiekty w zespole folwarcznym w Psarach,
- obiekty w zespole folwarcznym w Raduchowie,
- obiekty w zespole folwarcznym w Rososzycy,
- obiekty w zespole folwarcznym w Sieroszewicach,
- obiekty w zespole folwarcznym w Strzyżewie.

ZABYTKI TECHNIKI, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:

- młyn wodny w Ołoboku, młyn wodny w Sławinie.

HISTORYCZNE OGRODY I PARKI KRAJOBRAZOWE, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:

- park dworski w Bilczewie,
- park dworski w Parczewie,
- park dworski w Psarach,
- park dworski w Raduchowie,
- park pałacowy w Rososzycy,
- park dworski w Sieroszewicach,
- park dworski w Strzyżewie.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***HISTORYCZNE CMENTARZE WSZYSTKICH WYZNAŃ, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:**

- cmentarz przykościelny (dawny parafialny) w Ołoboku (XVI w.),
- cmentarz parafialny w Ołoboku (ok. 1930 r.),
- cmentarz ewangelicki Ołoboku (poł. XIX w.),
- pozostałość po kirkucie w Ołoboku,
- cmentarz przykościelny w Rososzycy (ok. 1820 r.),
- cmentarz parafialny w Rososzycy (1. ćw. XIX w.),
- cmentarz ewangelicki w Sieroszewicach (3. ćw. XIX w.),
- cmentarz ewangelicki w Strzyżewie (3. ćw. XIX w.),
- cmentarz ewangelicki w Latowicach (3. ćw. XIX w.).

KAPLICZKI, POMNIKI, GROBOWCE I INNE OBIEKTY MAŁEJ ARCHITEKTURY, W TYM W SZCZEGÓLNOŚCI:

- kapliczka przydrożna w Masanowie,
- mur i brama wejściowa w zespole kościoła pw. św. Jana Ewangelisty w Ołoboku,
- mur i brama wejściowa przy cmentarzu w Ołoboku,
- grobowiec ks. Teodora Wende w Ołoboku,
- kapliczka przydrożna w Ołoboku,
- kapliczka przydrożna w Parczewie,
- brama i ogrodzenie przy parku pałacowym w Psarach,
- mur oraz grobowce przy kościele pw. św. Marka Ewangelisty w Rososzycy,
- most parkowy w Rososzycy,
- kapliczka przydrożna w Sieroszewicach,
- kapliczka przydrożna w Sławinie,
- kapliczka w Wielowski Klasztornej.

5.2.4 Zabytki ruchome

Po przeprowadzeniu analizy zabytków ruchomych zlokalizowanych na terenie gminy Sieroszewice można wytypować następujące obiekty jako najistotniejsze dla dziedzictwa kulturowego gminy:

- drewniany krzyż przydrożny z zespołem rzeźbionych figur autorstwa Pawła Brylińskiego w Kani,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- zespół wyposażenia kościoła pocysterskiego, ob. parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Jana Ewangelisty w Ołoboku,
- zespół wyposażenia kościoła cmentarnego, ob. filialnego rzymskokatolickiego pw. św. Jana Chrzciciela w Ołoboku,
- ludowa rzeźba Chrystusa Frasobliwego umieszczona na słupie przydrożnym przy ul. Kościelnej 15 w Ołoboku,
- rzeźba piaskowcowa – pozostałość z kaplicy w Psarach,
- zespół wyposażenia kościoła parafialnego rzymskokatolickiego pw. św. Marka Ewangelisty w Rososzycy,
- wystrój sztukatorski pałacu w Rososzycy,
- zespół rzeźbionych figur autorstwa Pawła Brylińskiego z słupa przydrożnego w Sławinie,
- rzeźba św. Wawrzyńca autorstwa Pawła Brylińskiego umieszczona w kapliczce przydrożnej w Wielowśi Klasztornej.

5.2.5 Zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny, to zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Zabytki archeologiczne są częścią dziedzictwa kulturowego. Na zasób zabytków archeologicznych składają się zarówno tzw. stanowiska archeologiczne – warstwy kulturowe i obiekty archeologiczne, jak i ruchome zabytki z nich pochodzące i skarby.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Po przeprowadzeniu kwerendy zewidencjonowanych zabytków archeologicznych zlokalizowanych na terenie gminy Sieroszewice można wytypować następujące obiekty, ze szczególnym uwzględnieniem stanowisk o własnej formie krajobrazowej: grodzisko wczesnośredniowieczne w Wielowsi Klasztornej. Poniższa tabela prezentuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Sieroszewice.

GMINA SIEROSZEWICE
Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk

Grodziska	Cmentarzyska płaskie	Cmentarzyska kurhanowe	Osady	Punkty osadnicze	Dwór na kopcu	Inne	Ogólna ilość stanowisk archeologicznych
1	20	1	168	233	2	12	437

Źródło: Gminna ewidencja zabytków archeologicznych gminy Sieroszewice

Teren gminy Sieroszewice pokrywają w większości gleby bielicowe. Na obszarze znajdują się liczne ciekie wodne, płynące z zachodu na wschód o dość dobrze wykształconych terasach nadzalewowych cieków, gdzie koncentruje się osadnictwo od mezolitu, poprzez neolit i epokę brązu aż do średniowiecza włącznie.

Na terenie gminy zarejestrowano kilka skupisk stanowisk archeologicznych ukazujących intensywny rozwój osadnictwa rejonu Sieroszewic w okresie wczesnego i późnego średniowiecza, co związane jest z przebudową stosunków osadniczych i lokacją wsi na prawie niemieckim od XIII i XIV wieku. Obszary koncentracji stanowisk archeologicznych na terenie gminy znajdują się w miejscowościach Ołobok oraz Sławin.

5.3 Zabytki objęte prawnymi formami ochrony

5.3.1 Rejestr zabytków

REJESTR ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Własność	Stan zachowania	Nr	Data wpisu
1.	Ołobok	Kościół pocysterski, ob. parafialny pw. św. Jana Ewangelisty, murowany, XV/XVI w., odbudowywany w latach 1695-1696 r., rozbudowywany w latach 1780-1788 r.	Kościelna	Dobry	AK-I-11a/110 524/A	21.12.1932 31.12.1990

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

2.	Ołobok	Elementy zespołu pocysterskiego: pozostałości klasztoru cysterek, murowany, XV/XVI w., dzwonnica, drewniana, XVIII w., mur kościelny z bramą, murowany, XVIII w., organistówka, szachulcowa, XIX w.	Kościelna	Dostateczny	114/A	01.06.1968
3.	Ołobok	Kościół cmentarny, ob. filialny pw. św. Jana Chrzciciela, drewniany, XVI w.	Kościelna	Bardzo dobry	438/A	24.03.1982
4.	Ołobok	Budynek dawnego młyna wodnego, szachulcowy, XIX w.	Prywatna	Niedostateczny	911/A	20.02.1970
5.	Parczew	Dwór, murowany, l. 80. XIX w.	Gmina Sieroszewice	Dobry	722/A	18.12.1995
6.	Psary	dwór, murowany, ok. 1920r. park, 2. poł. XIX w.	Powiat Ostrowski	Dobry	672/A	10.05.1993
7.	Rososzycza	Kościół parafialny pw. św. Marka, murowany, 1818 r.	Kościelna	Dobry	115/A	01.06.1968
8.	Rososzycza	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, murowany, l. 70. XIX. park, ok. poł. XIX w.	Gmina Sieroszewice	Dostateczny	1413/A	01.03.1973
9.	Strzyżew	Kościół ewangelicki, ob. filialnego polskokatolickiego pw. Matki Bożej Królowej Polski i Podwyższenia Krzyża Świętego wraz z otoczeniem, murowany	Kościelna	Dobry	1058/Włkp/A	11.06.2018

REJESTR ZABYTKÓW RUCHOMYCH

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Nr	Data wpisu
1.	Kania	Zespół rzeźb z krzyża wielofigurowego autorstwa Pawła Brylińskiego, drewniane, 1859 r.	150/B	25.01.1995
2.	Ołobok	Renesansowy ołtarz główny w kościele cmentarnym, ob. filialnym pw. św. Jana Chrzciciela, 1600 r.	138/B	13.06.1955
3.	Ołobok	Zespół wyposażenia kościoła cmentarnego, ob. filialnego	42/Włkp/B	20.01.2003

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

		pw. św. Jana Chrzciciela, XV-XVIII w.		
4.	Ołobok	Rzeźba Chrystusa Frasobliwego na słupie przydrożnym przy ul. Kościelnej 15 w Ołoboku, drewniana, ok. poł. XIX w.	153/B	14.06.1995
5.	Sławin	Rzeźby słupa przydrożnego autorstwa Pawła Brylińskiego, drewniane, około poł. XIX w.	157/B	20.06.1995
6.	Wielowieś	Rzeźba św. Wawrzyńca w kapliczce przydrożnej przy ul. Spokojnej autorstwa Pawła Brylińskiego, drewniana, ok. poł. XIX w.	158/B	20.06.1995
7.	Strzyżew	Elementy wystroju i wyposażenia kościoła fil. pw. Maryi Panny Królowej Polski	532/Wlkp/B	14.06.2019

REJESTR ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Lp.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer stanowiska na obszarze	Funkcja	Kultura	Chronologia	Numer w rejestrze	Data wpisu
1.	Wielowieś	70-38	88	grodzisko	wczesne	Faza F	351/Wlkp./C	09.05.1985

W stosunku do ww. stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków istnieje zakaz prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na jego terenie, a prace porządkowe prowadzone w jego obrębie wymagają uzgodnienia z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Właścicielami stanowiska archeologicznego są: skarb państwa, gmina Sieroszewice oraz prywatni właściciele. Jego stan zachowania można ocenić jako dostateczny.

5.3.2 Pomniki i parki kulturowe

Na terenie gminy Sieroszewice nie występują pomniki historii oraz nie powołano żadnego parku kulturowego.

5.4 Gminna ewidencja zabytków, architektury i budownictwa

Poniższy wykaz opracowany został na podstawie spisu adresowego zabytków nieruchomych wykonanego przez wojewódzkiego konserwatora zabytków w latach 80. XX w. i stanowi rozpoznanie zasobów obiektów nieruchomych o cechach zabytkowych na okres jego sporządzania. Wykaz ten został przekazany Wójtowi Gminy Sieroszewice przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu jako podstawa do

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

wykonania gminnej ewidencji zabytków. W trakcie opracowywania niniejszego programu dokonano przeglądu zabytków wpisanych do gminnej ewidencji dokonując weryfikacji obiektów pod względem ich istnienia i zachowania cech obiektów zabytkowych w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – oddział w Kaliszu.

Lp.	Miejscowość	Adres	Obiekt	Czas powstania
1.	Bibianki	14	dom	k. XIX w.
2.	Biernacice	1	szkoła, ob. dom	ok. 1900 r.
3.	Biernacice	19	dom	ok. 1910 r.
4.	Biernacice	20	dom	ok. 1890 r.
5.	Bilczew	6	dwór, ob. leśniczówka	1935 r.
6.	Bilczew		park dworski	XX w.
7.	Bilczew		obora i stodoła dworska	1. ćw. XX w.
8.	Bilczew		spichlerz dworski	1. ćw. XX w.
9.	Bilczew	13	czworak, ob. Dom	2. poł. XX w.
10.	Kania		krzyż drewniany	1859 r.
11.	Kania	10	dom	ok. 1910 r.
12.	Kęszyce	6	dom	ok. 1880 r.
13.	Kęszyce	9	dom	ok. 1890 r.
14.	Latowice		kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej	4. ćw. XIX w.
15.	Latowice	ul. Środkowa 46	szkoła	ok. 1920 r.
16.	Latowice	ul. Środkowa 50	probostwo, ob. przedszkole	4. ćw. XIX w.
17.	Latowice	49	d. klub gminy, ob. sklep i świetlica	ok. 1906 r.
18.	Latowice	ul. Południowa 18	dom	1890 r.
19.	Latowice	ul. Środkowa 13	dom	ok. 1900 r.
20.	Latowice	ul. Środkowa 22	dom	ok. 1900 r.
21.	Latowice	ul. Środkowa 26	dom	ok. XIX w.
22.	Latowice	ul. Środkowa 47	dom	ok. 1910 r.
23.	Latowice	ul. Zielona 19	dom	ok. 1910 r.
24.	Latowice	ul. Środkowa 48	budynek gospodarczy przy klubie gminnym	1881 r.
25.	Masanów		kapliczka przydrożna	1876 r.
26.	Masanów		Szkoła Podstawowa	ok. 1910 r.
27.	Namysłaki	13	dom rządcy	XIX/XX w.
28.	Namysłaki		obora podworska	XIX/XX w.
29.	Namysłaki		stajnie podworskie	XIX/XX w.
30.	Namysłaki		stodoła podworska	XIX/XX w.
31.	Namysłaki		kuźnia	3/4. ćw. XIX w.
32.	Namysłaki	8	czworak I	ok. 1900 r.
33.	Namysłaki	10	czworak II	ok. 1880 r.
34.	Namysłaki		dawna stacja kolejowa	ok. 1909 r.
35.	Ołobok		kościół pw. św. Jana Ewangelisty	XV/XVII w.
36.	Ołobok		klasztor- pozostałości	XV/XVII w.
37.	Ołobok		dzwonnica	XVIII w.
38.	Ołobok		organistówka	XIX w.
39.	Ołobok		plebania	3/4. ćw. XIX w.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

40.	Ołobok		brama i mur kościelny	2. poł. XIX w.
41.	Ołobok		kościół pw. św. Jana Chrzciciela	XVI w.
42.	Ołobok		grobowiec ks. Teodora Wende	1920 r.
43.	Ołobok		kaplica przed kościołem	1910 r.
44.	Ołobok		mur i brama kościelna	XVIII w.
45.	Ołobok		dawny cmentarz parafialny, ob. przykościelny	XVI w.
46.	Ołobok		cmentarz parafialny	ok. 1930 r.
47.	Ołobok		cmentarz ewangelicki (tzw. Krypel)	poł. XIX w.
48.	Ołobok	ul. Kościelna 16	Szkoła Podstawowa	1886 r.
49.	Ołobok	ul. Kościelna 26	Szkoła Podstawowa	ok. 1890 r.
50.	Ołobok	ul. Kościelna 1	dom	ok. 1880 r.
51.	Ołobok	ul. Kościelna 12	dom	1882 r.
52.	Ołobok	ul. Kościelna 17	dom	1893 r.
53.	Ołobok	ul. Kościelna 18	dom	ok. 1930 r.
54.	Ołobok	ul. Kościelna 40	dom	k. XIX w.
55.	Ołobok	ul. Słomkarska 1	dom	XVIII/XIX w.
56.	Ołobok	ul. Zamkowa 52	dom	ok. 1880 r.
57.	Ołobok	ul. Kościelna 25	piekarnia	1880 r.
58.	Ołobok		młyn gospodarczy	l. 20. XX w.
59.	Ołobok		młyn wodny	XIX w.
60.	Parczew		kapliczka przydrożna	1945 r.
61.	Parczew		dwór, ob. Szkoła Podstawowa	ok. 1910 r.
62.	Parczew		park dworski	k. XIX w.
63.	Parczew		brama do parku	k. XIX w.
64.	Parczew		gorzelnia	4. ćw. XIX w.
65.	Parczew		stodoła	4. ćw. XIX w.
66.	Parczew		kuźnia	4. ćw. XIX w.
67.	Parczew		spichlerz	4. ćw. XIX w.
68.	Parczew		stajnie, ob. magazyny	4. ćw. XIX w.
69.	Parczew		czworak I	k. XIX w.
70.	Parczew		czworak II	k. XIX w.
71.	Parczew		karczma	1. poł XIX w.
72.	Parczew	11	dom	1931 r.
73.	Parczew	13	dom	1931 r.
74.	Parczew	117	dom	1930 r.
75.	Psary		pozostałości po kaplicy	ok. 1910 r.
76.	Psary		pałac	ok. 1910 r.
77.	Psary		park pałacowy	k. XIX w.
78.	Psary		obora pałacowa	ok. 1900 r.
79.	Psary		brama i ogrodzenie	pocz. XX w.
80.	Psary		gorzelnia	1. ćw. XX w.
81.	Psary		obora	ok. 1900 r.
82.	Psary	ul. Kaliska 3	czworak	1884 r.
83.	Psary	ul. Kaliska 5	czworak	1900 r.
84.	Psary	ul. Kaliska 6	czworak	1883 r.
85.	Psary	ul. Środkowa 1	dwojak	1880 r.
86.	Psary	ul. Środkowa 2	dwojak	1881 r.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

87.	Psary	ul. Środkowa 6	czworak	1881 r.
88.	Psary	ul. Środkowa 7	dwojak	1882 r.
89.	Psary	ul. Środkowa 13	dom	poł. XIX w.
90.	Raduchów		park dworski	k. XIX w.
91.	Raduchów		obora dworska	2 poł. XIX w.
92.	Rososzycza		kościół pw. św. Jana Ewangelisty	1818 r.
93.	Rososzycza		dzwonnica	1885 r.
94.	Rososzycza		kaplica Drogosławów ze Skórzewa Skórzewskich	ok. 1900 r.
95.	Rososzycza		grobowiec Trzczańskich	ok. 1900 r.
96.	Rososzycza		grobowiec Wojciecha Wróblewskiego	1920 r.
97.	Rososzycza		grobowiec Wojciechowskich	1920 r.
98.	Rososzycza		mur wokół kościoła	2. poł. XIX w.
99.	Rososzycza		budynek przykościelny	ok. 1910 r.
100.	Rososzycza	ul. Kościelna 13	plebania	1885 r.
101.	Rososzycza	ul. Kościelna 9	organistówka	1885 r.
102.	Rososzycza		cmentarz przykościelny	ok. 1820 r.
103.	Rososzycza		cmentarz parafialny	1. ćw. XIX w.
104.	Rososzycza		figurka przydrożna	1906 r.
105.	Rososzycza		pałac	ok. 1875 r.
106.	Rososzycza		park pałacowy	XIX w.
107.	Rososzycza		most w parku pałacowym nad stawem	1 ćw. XX w.
108.	Rososzycza	ul. Kościelna	spichlerz	k. XIX w.
109.	Rososzycza		gorzelnia	pocz. XX w.
110.	Rososzycza		cieleciarnia	XIX/XX w.
111.	Rososzycza		chlewnia	k. XIX w.
112.	Rososzycza		d. kuźnia	4. ćw. XIX w.
113.	Rososzycza		świnia	XIX/XX w.
114.	Rososzycza		obora I	3/4. ćw. XIX w.
115.	Rososzycza		obora II	ok. poł. XIX w.
116.	Rososzycza		czworak	k. XIX w.
117.	Rososzycza		czworak	1913 r.
118.	Rososzycza		karczma	k. XIX w.
119.	Rososzycza	ul. Kościelna 13	dom	pocz. XX w.
120.	Sieroszewice		krzyż przydrożny	1. ćw. XX w.
121.	Sieroszewice		kapliczka przydrożna	1946 r.
122.	Sieroszewice		krzyż na cmentarzu przy drodze Sieroszewice- Rososzycza	1 ćw. XX w.
123.	Sieroszewice		cmentarz ewangelicki	3. ćw. XIX w.
124.	Sieroszewice	144	dwór	1. poł. XIX w.
125.	Sieroszewice		park dworski	poł. XIX w.
126.	Sieroszewice		parownia podworska	1883 r.
127.	Sieroszewice		czworak	k. XIX w.
128.	Sieroszewice		czworak	k. XIX w.
129.	Sieroszewice		czworak	k. XIX w.
130.	Sieroszewice		czworak	1889 r.
131.	Sieroszewice		czworak	1912 r.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

132.	Sieroszewice		Szkoła Podstawowa	ok. 1910 r.
133.	Sieroszewice	2	dom	k. XIX w.
134.	Sieroszewice	3	dom	k. XIX w.
135.	Sieroszewice	24	dom	k. XIX w.
136.	Sieroszewice	30	dom	1903 r.
137.	Sieroszewice	90	dom	ok. 1910 r.
138.	Sieroszewice	95	dom	ok. 1900 r.
139.	Sławin		kapliczka przydrożna	ok. 1900 r.
140.	Sławin		kapliczka przydrożna	przełom XIX/XX w.
141.	Sławin		kapliczka przydrożna	1921 r.
142.	Sławin		Szkoła Podstawowa	ok. 1910 r.
143.	Sławin		młyn wodny turbinowy	ok. 1926 r.
144.	Strzyżew		kościół pw. NMP Królowej Polski	1873-1875 r.
145.	Strzyżew	ul. Kościelna 10	d. dwór	3/4. ćw. XIX w.
146.	Strzyżew		park dworski	ok. 2. poł. XIX w.
147.	Strzyżew		stróżówka	4. ćw. XIX w.
148.	Strzyżew		stodoła	4. ćw. XIX w.
149.	Strzyżew		obora	4. ćw. XIX w.
150.	Strzyżew	ul. Kościelna 7	d. czworak I	4. ćw. XIX w.
151.	Strzyżew	ul. Kościelna 8	czworak II	4. ćw. XIX w.
152.	Strzyżew	ul. Kościelna 1	Szkoła Podstawowa	ok. 1910 r.
153.	Strzyżew	ul. Kościelna 3	d. pastarówka	4. ćw. XIX w.
154.	Strzyżew Kol.	2	dom	ok. 1900 r.
155.	Strzyżew Kol.	9	dom	ok. 1890 r.
156.	Strzyżew Kol.	10	dom	k. XIX w.
157.	Strzyżew Kol.	12	dom	ok. 1910 r.
158.	Strzyżew Kol.	14	dom	k. XIX w.
159.	Strzyżew Kol.	19	dom	1910 r.
160.	Strzyżew Kol.	43	dom	k. XIX w.
161.	Strzyżew Kol.	45	dom	k. XIX w.
162.	Strzyżew Kol.	55	dom	ok. 1910 r.
163.	Strzyżew Kol.	66	dom	3/4. ćw. XIX w.
164.	Westrza	30	szkoła, ob. przedszkole	ok. 1910 r.
165.	Westrza	31	dom	ok. 1910 r.
166.	Westrza	33	dom	ok. 1920 r.
167.	Westrza	34	dom	ok. 1910 r.
168.	Wielowieś	ul. Grabowska	kapliczka przydrożna	1934 r.
169.	Wielowieś	ul. Grabowska 2	szkoła	ok. 1910 r.
170.	Wielowieś	ul. Grabowska 5	dom gminny	ok. 1910 r.
171.	Wielowieś	ul. Grabowska 16	plebania	k. XIX w.
172.	Wielowieś	ul. Grabowska 19	dom	k. XIX w.
173.	Wielowieś	ul. Grabowska 20	dom	ok. 1910 r.
174.	Wielowieś	ul. Grabowska 29	nadleśnictwo	poł. XIX w.
175.	Wielowieś	ul. Polna 13	dom	ok. 1880 r.
176.	Wielowieś	ul. Słoneczna 4	dom	ok. 1910 r.
177.	Wielowieś	ul. Słoneczna 8	dom, ob. urząd poczty i mieszkania	1910 r.
178.	Wielowieś	ul. Szeroka 10	dom	1893 r.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

179.	Zamość		dom celników, ob. Szkoła Podstawowa	1880-1890 r.
------	--------	--	-------------------------------------	--------------

5.5 Gminna ewidencja zabytków archeologicznych

Gminna ewidencja zabytków archeologicznych dla gminy Sieroszewice założona została w 2017 roku lecz nie została przyjęta zarządzeniem Wójta Gminy Sieroszewice.

Lp.	Miejscowość - Lokalizacja	(AZP)	Zespół stanowisk	Nr stanowiska	Rodzaj stanowiska	Kultura/chronologia	Numer rejestru zabytków. Data wpisu
1.	Biernacice	71-39/1		2	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Nieokreślony	
2.	Biernacice	71-39/24		1	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
3.	Biernacice	71-39/25		3	Punkt osadniczy	Kultura polska	
4.	Bilczew	68-38/19	A	18	Osada	KPR	
5.	Bilczew	68-38/21	A	20	Osada Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura prapolska Epoka kamienia Kultura polska	
6.	Bilczew	68-38/22	A	21	Punkt osadniczy	Kultura polska	
7.	Bilczew	68-38/23	A	22	Osada Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska Kultura polska	
8.	Bilczew	68-37/122	A	3	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
9.	Bilczew	68-37/123	A	4	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
10.	Bilczew	68-37/124	A	11	Punkt osadniczy	KPR	
11.	Bilczew	68-37/125	A	5	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
12.	Bilczew	68-37/126	A	6	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
13.	Bilczew	68-37/127	A	7	Osada Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

14.	Bilczew	68-37/128	A	26	Osada Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
15.	Bilczew	68-37/129	A	8	Punkt osadniczy	KPR	
16.	Bilczew	68-37/130	A	9	Punkt osadniczy Osada	KPR Kultura prapolska	
17.	Bilczew	68-37/147	A	12	Cmentarzysko	KPR	
18.	Bilczew	68-37/148	A	13	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
19.	Kania	70-39/47		1	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Nieokreślony Kultura łużycka KPR	
20.	Kania	70-39/48		2	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
21.	Kania	70-39/49		3	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
22.	Kania	70-39/50		5	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
23.	Kania	70-39/51		6	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
24.	Kania	71-39/13		4	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Nieokreślony	
25.	Kania	71-39/14		7	Osada Punkt osadniczy	I-II okres EB Kultura polska	
26.	Kania	71-39/15		8	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
27.	Kania	71-39/16		9	Punkt osadniczy	Pradzieje	
28.	Kania	71-39/17		21	Osada	Kultura prapolska	
29.	Łatowice- Kęszyce	68-37/57	E	8	Osada Osada Osada	KPR Kultura prapolska Kultura polska	
30.	Łatowice	68-37/83	E	9	Punkt osadniczy	KPR	
31.	Łatowice	68-37/84	E	10	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
32.	Łatowice	68-37/85	E	11	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

33.	Latowice	68-37/86	E	12	Osada Osada	KPR Kultura prapolska	
34.	Latowice	68-37/87	E	13	Punkt osadniczy	KPR	
35.	Latowice	68-37/88	E	14	Osada Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
36.	Latowice	68-37/89	F	24	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
37.	Latowice	68-37/90	E	15	Punkt osadniczy	KPR	
38.	Latowice	68-37/91	E	16	Punkt osadniczy	KPR	
39.	Latowice	68-37/92	E	17	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
40.	Latowice	68-37/93	E	18	Punkt osadniczy	Neolit/ Wczesny brąz	
41.	Latowice- Kęszyce	68-37/94	E	19	Osada	KPR	
42.	Latowice	68-37/95	F	6	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
43.	Latowice-Kęszyce	68-37/96		20	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
44.	Latowice- Kęszyce	68-37/97		21	Osada	Kultura łużycka	
45.	Latowice- Kęszyce	68-37/98		22	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Neolit/EB Kultura polska	
46.	Latowice- Kęszyce	68-37/99	E	25	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
47.	Latowice- Kęszyce	68-37/100	E	26	Punkt osadniczy	KPR	
48.	Latowice- Kęszyce	68-37/140		4	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
49.	Latowice- Kęszyce	68-37/141	E	1	Cmentarzysko	KPR	
50.	Latowice	68-37/142	E	7	Punkt osadniczy	KPL-neolit	
51.	Latowice	68-37/143	E	3	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Neolit Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

52.	Latowice	68-37/144	E	8	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
53.	Latowice	68-37/146	E	2	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
54.	Latowice	68-37/153			Punkt osadniczy	II okres EB	
55.	Latowice	68-37/154		bn	Nieokreślony	Nieokreślony	
56.	Latowice-Bibianki	69-37/6		1	Punkt osadniczy Osada	KPL Kultura łużycka	
57.	Latowice-Bibianki	69-37/7		2	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
58.	Latowice-Bibianki	69-37/8		3	Osada Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska Neolit	
59.	Latowice	69-37/9		1	Punkt osadniczy	KPR	
60.	Latowice	69-37/10		1	Punkt osadniczy	KPR	
61.	Latowice	69-37/13		4	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
62.	Latowice	69-37/14		2	Osada	Kultura łużycka	
63.	Latowice	69-37/15		3	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
64.	Latowice	69-37/16		4	Osada Osada	Kultura łużycka Kultura prapolska	
65.	Latowice	69-37/17		13	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
66.	Latowice	69-37/49		7	Wieś Lokacyjna	Kultura polska	
67.	Latowice	69-37/51		14	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
68.	Masanów	69-38/105	N	2	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR Kultura polska	
69.	Masanów	69-38/106	N	3	Osada	Kultura łużycka	
70.	Masanów-Spalony	69-38/107	N	4	Osada	KPR	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

71.	Masanów	69-38/108	N	5	Cmentarzysko Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
72.	Masanów	69-38/109	N	6	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
73.	Masanów- Urban	69-38/110	N	7	Osada	KPR	
74.	Masanów-Urban	69-38/111		8	Kopiec	1962	
75.	Masanów	69-38/112		9	Punkt osadniczy	Kultura trzcinińska	
76.	Masanów	69-38/113		10	Punkt osadniczy	Kultura polska	
77.	Masanów	69-38/114		11	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
78.	Masanów	69-38/118		12	Punkt osadniczy	Kultura polska	
79.	Masanów	69-38/134	P	13	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
80.	Masanów	69-38/141	P	14	Osada Osada	Kultura łużycka Kultura polska	
81.	Masanów	70-38/39		1	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KAK- neolit Nieokreślony	
82.	Masanów	70-38/40		2	Cmentarzysko popielnicowe		
83.	Masanów	70-38/41	Ł	3	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
84.	Masanów	70-38/42	Ł	4	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
85.	Masanów	70-38/43		5	Punkt osadniczy	KPR	
86.	Masanów	70-38/44		26	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
87.	Masanów	70-38/45		7	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Neolit/WB Kultura prapolska	
88.	Masanów	70-38/46		8	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
89.	Masanów	70-38/47	M	9	Cmentarzysko	Kultura łużycka	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

90.	Masanów	70-38/48		10	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
91.	Masanów	70-38/49	M	11	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura trzcinińska Kultura prapolska	
92.	Masanów	70-38/50	M	12	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
93.	Masanów	70-38/51	M	13	Osada	KPR	
94.	Masanów	70-38/52	M	14	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
95.	Masanów	70-38/53	M	15	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
96.	Masanów	70-38/54	M	16	Osada	Kultura łużycka	
97.	Masanów	70-38/55	M	17	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
98.	Masanów	70-38/56	M	18	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
99.	Masanów	70-38/57	M	19	Osada	Kultura łużycka	
100.	Masanów	70-38/58		20	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
101.	Masanów	70-38/59		21	Osada	Kultura łużycka	
102.	Masanów	70-38/60	M	22	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
103.	Masanów	70-38/61	M	23	Punkt osadniczy	KPR	
104.	Masanów	70-38/62	M	24	Osada	Kultura łużycka	
105.	Masanów	70-38/63	M	25	Osada	Kultura łużycka	
106.	Masanów	70-38/64	M	26	Punkt osadniczy	Kultura trzcinińska/ przedłużycka	
107.	Ołobok	69-38/1	N	3	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
108.	Ołobok	69-38/2	N	4	Punkt osadniczy Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

109.	Ołobok	69-38/3	N	5	Osada	KPR	
110.	Ołobok	69-38/8	O	6	Osada	Kultura polska	
111.	Ołobok	69-38/9	O	7	Osada	Kultura polska	
112.	Ołobok	69-38/10	O	8	Osada	Kultura polska	
113.	Ołobok	69-38/11	O	11	Osada Osada	Kultura grobów kłoszowych Kultura polska	
114.	Ołobok	69-38/12	O	10	Osada	Kultura polska	
115.	Ołobok	69-38/13	O	11	Punkt osadniczy	Kultura polska	
116.	Ołobok	69-38/14	O	12	Klasztor	Kultura polska	
117.	Ołobok	69-38/15	O	51	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura polska Kultura łużycka	
118.	Ołobok	69-38/16		13	Punkt osadniczy	Kultura polska	
119.	Ołobok	69-38/17		2	Punkt osadniczy	Kultura polska	
120.	Ołobok	69-38/47	O	15	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
121.	Ołobok	69-38/48	O	16	Punkt osadniczy	KPR	
122.	Ołobok	69-38/49	O	17	Punkt osadniczy	Kultura polska	
123.	Ołobok	69-38/50	O	18	Punkt osadniczy	Kultura polska	
124.	Ołobok	69-38/51	O	19	Punkt osadniczy	Kultura polska	
125.	Ołobok	69-38/52	O	20	Punkt osadniczy	KPR	
126.	Ołobok	69-38/53	O	21	Punkt osadniczy	Kultura polska	
127.	Ołobok	69-38/63	O	49	Punkt osadniczy	Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

128.	Ołobok	69-38/64	O	50	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
129.	Ołobok	69-38/65	O	23	Punkt osadniczy	Kultura polska	
130.	Ołobok	69-38/66	O	21	Punkt osadniczy	Kultura polska	
131.	Ołobok	69-38/67		25	Punkt osadniczy	Kultura polska	
132.	Ołobok	69-38/68		26	Punkt osadniczy	Kultura przeworska	
133.	Ołobok	69-38/69		27	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Neolit KPR	
134.	Ołobok	69-38/92		28	Punkt osadniczy	Kultura polska	
135.	Ołobok	69-38/93		29	Punkt osadniczy	Kultura polska	
136.	Ołobok	69-38/94		30	Punkt osadniczy	Kultura polska	
137.	Ołobok	69-38/95		31	Punkt osadniczy	Kultura polska	
138.	Ołobok	69-38/96	O	32	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
139.	Ołobok	69-38/97		33	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
140.	Ołobok	69-38/98	N	34	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
141.	Ołobok	69-38/99		35	Punkt osadniczy	KPR	
142.	Ołobok	69-38/100	N	36	Punkt osadniczy Osada Punkt osadniczy	Neolit Kultura łużycka Kultura polska	
143.	Ołobok	69-38/101	N	37	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
144.	Ołobok	69-38/102	N	38	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
145.	Ołobok	69-38/103	N	39	Cmentarzysko Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
146.	Ołobok	69-38/104	N	40	Osada	Kultura łużycka	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

147.	Ołobok	69-38/115		41	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
148.	Ołobok	69-38/116		42	Punkt osadniczy	Kultura polska	
149.	Ołobok	69-38/117		43	Punkt osadniczy	Kultura polska	
150.	Ołobok	69-38/129	O	44	Osada Osada	KPR Kultura polska	
151.	Ołobok	69-38/130	P	45	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
152.	Ołobok	69-38/131	P	46	Osada	KPR	
153.	Ołobok	69-38/132	P	47	Osada	KPR	
154.	Ołobok	69-38/133	P	48	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
155.	Ołobok	69-38/142		bn	Znalezisko luźne		
156.	Ołobok	69-38/143		53	Cmentarz poniemiecki	Kultura polska	
157.	Ołobok	69-38/148		1	Skarb	Kultura prapolska	
158.	Ołobok	69-38/149		2	Skarb	Kultura prapolska	
159.	Parczew	69-37/35	I	1	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
160.	Parczew	69-37/36	I	2	Osada	Kultura łużycka	
161.	Parczew	69-37/37	I	3	Punkt osadniczy Osada	Eneolit Kultura łużycka	
162.	Parczew	69-37/52		bn	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
163.	Psary	68-38/14	B	14	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
164.	Psary	68-38/15	B	15	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
165.	Psary	68-38/17		16	Punkt osadniczy	KPR	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

166.	Psary	68-38/18	B	17	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
167.	Psary	68-38/20		19	Punkt osadniczy	KPR	
168.	Psary	68-38/24	B	23	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
169.	Psary	68-38/25	B	24	Punkt osadniczy	Kultura polska	
170.	Psary	68-38/26	B	25	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Epoka kamienia KPR Kultura prapolska	
171.	Psary	68-38/27	B	26	Punkt osadniczy	Kultura polska	
172.	Psary	68-38/28	B	27	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
173.	Psary	68-38/29	B	28	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Osada	Epoka kamienia KPR Kultura polska	
174.	Psary	68-38/30	B	29	Punkt osadniczy Osada Osada	Epoka kamienia KPR Kultura prapolska	
175.	Psary	68-38/31	B	30	Osada	Kultura polska	
176.	Psary	68-38/32	B	31	Osada	Kultura polska	
177.	Psary	69-38/33	B	32	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
178.	Psary	68-38/34	B	33	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
179.	Psary	68-38/35		34	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
180.	Psary	68-38/123		35	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
181.	Psary	68-38/124		40	Osada	KPR	
182.	Psary	68-38/125		41	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
183.	Psary	68-38/126		42	Punkt osadniczy	Pradzieje	
184.	Psary	68-38/127		36	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

185.	Psary	68-38/128	C	37	Punkt osadniczy	Pradzieje	
186.	Psary	68-38/129	C	38	Punkt osadniczy	KPR	
187.	Psary	68-38/130	C	39	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
188.	Psary	68-38/173		40	Skarb	Kultura prapolska	
189.	Raduchów-Górski Młyn	70-39/52		1	Osada Osada	KPL Kultura łużycka	
190.	Raduchów	70-39/53		3	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
191.	Raduchów	70-39/54		11	Osada	Kultura polska	
192.	Raduchów	70-39/55		11	Ruiny Dworu	Kultura polska	
193.	Raduchów	70-39/56		12	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
194.	Raduchów	70-39/57	S	4	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
195.	Raduchów	70-39/58	S	5	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
196.	Raduchów	70-39/59	S	6	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska Kultura polska	
197.	Raduchów	70-39/60	S	7	Punkt osadniczy	KPR	
198.	Raduchów	70-39/61	S	8	Punkt osadniczy	KPR	
199.	Raduchów	70-39/62	S	9	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
200.	Raduchów	70-39/63	S	10	Osada	Kultura łużycka	
201.	Raduchów-Górski Młyn	70-39/64		2	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Pradzieje Kultura polska	
202.	Raduchów	70-39/72		13	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Mezolit/neolit Kultura łużycka	
203.	Raduchów	70-39/73		14	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura polska Nieokreślony	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

204.	Raduchów	70-39/74		15	Osada	Kultura łużycka	
205.	Rososzycza	69-38/4	J	9	Punkt osadniczy Osada	KPL KPR	
206.	Rososzycza	69-38/5		4	Osada Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR Kultura polska	
207.	Rososzycza	69-38/6		5	Osada Osada	Kultura łużycka Kultura prapolska	
208.	Rososzycza	69-38/54	J	22	Osada Osada	KPR Kultura polska	
209.	Rososzycza	69-38/55		6	Punkt osadniczy	Kultura polska	
210.	Rososzycza	69-38/56		7	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
211.	Rososzycza	69-38/57		8	Punkt osadniczy	Kultura polska	
212.	Rososzycza	69-38/58	F	9	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
213.	Rososzycza	69-38/59	F	10	Osada	Kultura polska	
214.	Rososzycza	69-38/60	F	11	Osada	KPR	
215.	Rososzycza	69-38/61	F	12	Osada	KPR	
216.	Rososzycza	69-38/62		49	Punkt osadniczy	Kultura polska	
217.	Rososzycza	69-38/70	J	14	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
218.	Rososzycza	69-38/71	J	15	Punkt osadniczy	KPR	
219.	Rososzycza	69-38/72	J	16	Punkt osadniczy	Kultura polska	
220.	Rososzycza	69-38/73	J	17	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
221.	Rososzycza	69-38/74		18	Punkt osadniczy	Kultura polska	
222.	Rososzycza	69-38/75	G	19	Punkt osadniczy	Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

223.	Rososzycza	69-38/76	G	20	Punkt osadniczy	Kultura polska	
224.	Rososzycza	69-38/77	G	21	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
225.	Rososzycza	69-38/78	G	22	Osada	KPR	
226.	Rososzycza	69-38/79	G	23	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
227.	Rososzycza	69-38/80	G	24	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
228.	Rososzycza	69-38/81		25	Punkt osadniczy	Kultura polska	
229.	Rososzycza	69-38/82		26	Punkt osadniczy	Kultura polska	
230.	Rososzycza	69-38/83		27	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
231.	Rososzycza	69-38/84		28	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
232.	Rososzycza	69-38/85		29	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
233.	Rososzycza	69-38/86		30	Punkt osadniczy	Kultura polska	
234.	Rososzycza	69-38/87		31	Punkt osadniczy	Kultura polska	
235.	Rososzycza	69-38/88	F	1	Cmentarzysko	V Brąz	
236.	Rososzycza	69-38/89		32	Punkt osadniczy	KPR	
237.	Rososzycza	69-38/90	J	33	Osada	KPR	
238.	Rososzycza	69-38/91	F	2	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
239.	Rososzycza	69-38/144		bn	Nieokreślona	Naczynie	
240.	Rososzycza	69-38/145		bn	Cmentarz		
241.	Rososzycza	69-38/147		bn	Nieokreślona	Kultura pomorska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

242.	Rososzycza	69-38/151		34	Dwór na kopcu	Kultura polska	
243.	Rososzycza	69-38/152		35	Wieś lokacyjna	Kultura polska - 1377r.	
244.	Sieroszewice	69-37/11	H	2	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
245.	Sieroszewice	69-37/12		3	Osada	Kultura łużycka	
246.	Sieroszewice	69-37/18		6	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
247.	Sieroszewice	69-37/19	H	5	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
248.	Sieroszewice	69-37/20		6	Osada	Kultura łużycka	
249.	Sieroszewice	69-37/21	H	7	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
250.	Sieroszewice	69-37/22	H	8	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
251.	Sieroszewice	69-37/23	H	9	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
252.	Sieroszewice	69-37/24	H	10	Punkt osadniczy	Kultura polska	
253.	Sieroszewice	69-37/25	H	11	Cmentarzysko Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
254.	Sieroszewice	69-37/26	H	12	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
255.	Sieroszewice	69-37/27	H	13	Osada Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR Kultura prapolska	
256.	Sieroszewice	69-37/28	H	14	Osada	Kultura łużycka	
257.	Sieroszewice	69-37/30		15	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
258.	Sieroszewice	69-37/50		16	Wieś lokacyjna	Kultura prapolska	
259.	Sieroszewice	69-38/7		1	Cmentarzysko	KPR	
260.	Sieroszewice	69-38/150		17	Skarb	Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

261.	Sławin	68-38/131	C	29	Punkt osadniczy	KPR	
262.	Sławin	68-38/132	C	30	Punkt osadniczy	Pradzieje	
263.	Sławin	68-38/133	C	31	Punkt osadniczy	KPR	
264.	Sławin	68-38/134	C	32	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
265.	Sławin	68-38/135	C	33	Punkt osadniczy	Kultura polska	
266.	Sławin	68-38/136	D	34	Osada	KPR	
267.	Sławin	68-38/141	D	35	Osada	KPR	
268.	Sławin	68-38/142	D	36	Osada	KPR	
269.	Sławin	69-38/18	D	37	Osada	Nieokreślony	
270.	Sławin	69-38/19	D	3	Osada	Kultura polska	
271.	Sławin	69-38/20	D	4	Osada	KPR	
272.	Sławin	69-38/21	D	5	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
273.	Sławin	69-38/22		6	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
274.	Sławin	69-38/23	D	7	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
275.	Sławin	69-38/24	D	2	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
276.	Sławin	69-38/25	D	1	Punkt osadniczy	KPR	
277.	Sławin	69-38/26	D	8	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
278.	Sławin	69-38/27	D	9	Punkt osadniczy	Kultura polska	
279.	Sławin	69-38/28	D	10	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

280.	Sławin	69-38/29	D	11	Punkt osadniczy	Kultura polska	
281.	Sławin	69-38/30	D	12	Osada	Kultura łużycka	
282.	Sławin	69-38/31	D	3	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
283.	Sławin	69-38/32	C	14	Osada	KPR	
284.	Sławin	69-38/33	C	15	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
285.	Sławin	69-38/34	D	16	Punkt osadniczy	Kultura polska	
286.	Sławin	69-38/35	D	17	Punkt osadniczy	Kultura polska	
287.	Sławin	69-38/36	D	18	Punkt osadniczy	Kultura polska	
288.	Sławin	69-38/37	D	19	Osada Punkt osadniczy	Kultura trzcinińska Epoka kamienia	
289.	Sławin	69-38/38	C	20	Punkt osadniczy	KPR	
290.	Sławin	69-38/39	C	21	Punkt osadniczy	KPR	
291.	Sławin	69-38/40	D	22	Punkt osadniczy	Kultura polska	
292.	Sławin	69-38/41	D	23	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
293.	Sławin	69-38/42	D	24	Punkt osadniczy	Kultura polska	
294.	Sławin	69-38/43	D	25	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
295.	Sławin	69-38/44	D	26	Punkt osadniczy	Kultura polska	
296.	Sławin	69-38/45	D	27	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
297.	Sławin	69-38/46	D	28	Punkt osadniczy	Kultura polska	
298.	Strzyżew	70-37/8		49	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

299.	Strzyżew	70-37/10		51	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
300.	Strzyżew	70-37/11		52	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
301.	Strzyżew	70-37/64	K	1	Cmentarzysko	Kultura pomorska	
302.	Strzyżew	70-37/65	K	2	Punkt osadniczy	KPR	
303.	Strzyżew	70-37/66	K	3	Osada	KPR	
304.	Strzyżew	70-37/67	K	4	Osada	Kultura prapolska	
305.	Strzyżew	70-37/68	K	5	Osada	Kultura prapolska	
306.	Strzyżew	70-37/69	K	6	Punkt osadniczy	KPR	
307.	Strzyżew - Małolepsza	70-37/70	K	7	Punkt osadniczy	KPR	
308.	Strzyżew - Małolepsza	70-37/71	K	8	Osada	Kultura łużycka	
309.	Strzyżew - Małolepsza	70-37/72	K	9	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
310.	Strzyżew	70-37/73	K	10	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
311.	Strzyżew	70-37/74		11	Osada	KPR	
312.	Strzyżew	70-37/75		12	Osada	KPR	
313.	Strzyżew	70-37/76		13	Osada	KPR	
314.	Strzyżew	70-37/77		14	Osada	Kultura prapolska	
315.	Strzyżew	70-37/78		15	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
316.	Strzyżew	70-37/79	L	16	Osada	Kultura przeworska	
317.	Strzyżew	70-37/80	L	17	Osada	Kultura łużycka	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

318.	Strzyżew	70-37/81	L	18	Osada Punkt osadniczy	Kultura pomorska Kultura polska	
319.	Strzyżew	70-37/82	L	19	Osada	KPR	
320.	Strzyżew	70-37/83	L	20	Punkt osadniczy	KPR	
321.	Strzyżew	70-37/84	L	21	Osada	Kultura prapolska	
322.	Strzyżew	70-37/85	L	22	Punkt osadniczy	KPR	
323.	Strzyżew	70-37/86	L	23	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
324.	Strzyżew	70-37/87	L	24	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
325.	Strzyżew	70-37/88	L	25	Osada	KPR	
326.	Strzyżew	70-37/89	L	26	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
327.	Strzyżew	70-37/90	L	27	Osada	KPR	
328.	Strzyżew	70-37/91	L	28	Osada	Kultura prapolska	
329.	Strzyżew	70-37/92	L	29	Osada	KPR	
330.	Strzyżew	70-37/93	L	30	Osada	KPR	
331.	Strzyżew	70-37/94	L	31	Osada	KPR	
332.	Strzyżew	70-37/95	L	32	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
333.	Strzyżew	70-37/96	L	33	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
334.	Strzyżew	70-37/97		34	Punkt osadniczy	KPR	
335.	Strzyżew	70-37/98		35	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
336.	Strzyżew	70-37/99		36	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

337.	Strzyżew	70-37/100		37	Punkt osadniczy Osada	Późny neolit/ wczesny brąz KPR	
338.	Strzyżew	70-37/101		38	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
339.	Strzyżew	70-37/102		39	Punkt osadniczy	KPR	
340.	Strzyżew- Wydarte	70-38/65	K	1	Cmentarzysko Osada	Kultura pomorska KPR	
341.	Strzyżew	70-38/66	Ł	2	Osada	KPR	
342.	Strzyżew	70-38/67	Ł	3	Osada Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
343.	Strzyżew	70-38/68	Ł	4	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska	
344.	Strzyżew - Dwór	70-38/69		5	Osada	KPR	
345.	Strzyżew - Dwór	70-38/70		6	Punkt osadniczy	KPR	
346.	Strzyżew- Dwór	70-38/71		7	Osada	KPR	
347.	Strzyżew	70-38/72		8	Osada	Kultura łużycka	
348.	Strzyżew - Strzyżówek	70-38/73		9	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
349.	Strzyżew - Strzyżówek	70-38/74		10	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
350.	Strzyżew - Strzyżówek	70-38/75	K	11	Osada	KPR	
351.	Strzyżew - Lorki	70-38/76		12	Punkt osadniczy	KPR	
352.	Strzyżew - Wydarte	70-38/77	K	13	Punkt osadniczy Osada	Kultura łużycka Kultura prapolska	
353.	Strzyżew- Wydarte	70-38/78	K	14	Punkt osadniczy	KPR	
354.	Strzyżew - Wydarte	70-38/79	K	15	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
355.	Strzyżew - Wydarte	70-38/80	K	16	Osada	Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

356.	Strzyżew - Wydarte	70-38/81	K	17	Osada Osada	KPR Kultura prapolska	
357.	Strzyżew - Wydarte	70-38/82	K	18	Punkt osadniczy	KPR	
358.	Strzyżew - Wydarte	70-38/83	K	19	Osada	KPR	
359.	Strzyżew - Wydarte	70-38/84	K	20	Osada Osada	KPR Kultura prapolska	
360.	Strzyżew	70-38/85		21	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
361.	Strzyżew - Wydarte	70-38/86	K	22	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
362.	Strzyżew - Wydarte	70-38/87	K	23	Osada	KPR	
363.	Westrza	69-37/29	I	1	Osada	Kultura łużycka	
364.	Westrza	69-37/31	I	16	Osada	Kultura łużycka	
365.	Westrza	69-37/32	I	2	Osada Osada	KPR Kultura łużycka	
366.	Westrza	69-37/33	I	3	Osada Osada	KPR Wczesne średniowiecze	
367.	Westrza	69-37/34	I	4	Osada	Kultura łużycka	
368.	Westrza	69-37/38	I	5	Osada	Kultura łużycka	
369.	Westrza	69-37/39	I	6	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
370.	Westrza	69-37/40	I	7	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
371.	Westrza	69-37/53		bn	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
372.	Wielowieś	69-38/135	P	15	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
373.	Wielowieś	69-38/136	P	16	Punkt osadniczy Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura londzińska KPR Kultura polska	
374.	Wielowieś	69-38/137		17	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

375.	Wielowieś	69-38/138		18	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
376.	Wielowieś	69-38/139		19	Punkt osadniczy	KPR	
377.	Wielowieś	69-38/140		20	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Neolit Kultura polska	
378.	Wielowieś	70-38/88	Ł	15	Osada Grodzisko	Kultura prapolska Kultura polska	351/Wlkp/A 09.05.1985
379.	Wielowieś	70-38/89	Ł	16	Osada Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
380.	Wielowieś	70-38/90		17	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
381.	Wielowieś	70-38/91	Ł	18	Osada Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska Kultura polska	
382.	Wielowieś	70-38/92	Ł	19	Osada Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura prapolska	
383.	Wielowieś	70-38/93	Ł	20	Punkt osadniczy Osada	Kultura łużycka Kultura prapolska	
384.	Wielowieś	70-38/94	Ł	24	Osada	KPR	
385.	Wielowieś	70-38/95	Ł	22	Punkt osadniczy	KPR	
386.	Wielowieś	70-38/96	Ł	23	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura prapolska	
387.	Wielowieś	70-38/97		24	Punkt osadniczy	KPR	
388.	Wielowieś	70-38/98		25	Osada	Kultura prapolska	
389.	Wielowieś	70-38/99		26	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
390.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/100		27	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
391.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/101		28	Osada	Kultura prapolska	
392.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/102		29	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura prapolska Kultura polska	
393.	Wielowieś- Namysłaki	70-38/103		30	Punkt osadniczy Osada	KPL Kultura prapolska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

394.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/104		31	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
395.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/105		21	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
396.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/106		33	Punkt osadniczy	KPR	
397.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/107		34	Osada	Kultura prapolska	
398.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/108		35	Punkt osadniczy	KPR	
399.	Wielowieś	70-38/109		36	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
400.	Wielowieś	70-38/110		37	Punkt osadniczy	KPR	
401.	Wielowieś	70-38/111		38	Punkt osadniczy	KPR	
402.	Wielowieś	70-38/112		39	Punkt osadniczy	KPR	
403.	Wielowieś	70-38/113		40	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPL Kultura łużycka	
404.	Wielowieś	70-38/114		41	Punkt osadniczy	KPR	
405.	Wielowieś - Namysłaki	70-38/115		bn	Cmentarzysko	Nieokreślony	
406.	Wielowieś	70-38/116		42	Wieś lokacyjna	Kultura polska	
407.	Wielowieś	70-38/117		bn	Skarb	Kultura prapolska	
408.	Wielowieś	70-39/65		8	Cmentarzysko	Kultura łużycka	
409.	Wielowieś	70-39/66		9	Osada	I-II okres epoki brąz	
410.	Wielowieś	70-39/67		4	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
411.	Wielowieś	70-39/68	R	6	Osada Osada	KPR Kultura polska	
412.	Wielowieś	70-39/69	R	7	Punkt osadniczy Osada Osada	Kultura łużycka KPR Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

413.	Wielowieś	70-39/70	R	3	Punkt osadniczy	KPR	
414.	Wielowieś	70-39/71	R	5	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
415.	Wielowieś	70-39/75		10	Osada Osada Osada	Kultura łużycka Kultura prapolska Kultura prapolska	
416.	Wielowieś	70-39/76	R	11	Osada	Kultura łużycka	
417.	Wielowieś	70-39/77	R	12	Osada Osada Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR Kultura prapolska Kultura polska	
418.	Wielowieś	70-39/78		13	Punkt osadniczy	Nieokreślony	
419.	Wielowieś	70-39/79	R	14	Osada Osada Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR Kultura prapolska Kultura polska	
420.	Wielowieś	70-39/97		1	Punkt osadniczy	Kultura polska	
421.	Wielowieś	70-39/98		42	Kurhany	Nieokreślony	
422.	Zamość	71-39/2		1	Punkt osadniczy	Kultura prapolska	
423.	Zamość	71-39/3		3	Punkt osadniczy	Kultura łużycka	
424.	Zamość	71-39/4	T	4	Osada Osada Osada	Kultura trzcinińska Kultura łużycka KPR	
425.	Zamość	71-39/5	T	5	Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
426.	Zamość	71-39/6	T	6	Osada	KPR	
427.	Zamość	71-39/7	T	7	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka KPR	
428.	Zamość	71-39/8	T	8	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	KPR Kultura polska	
429.	Zamość	71-39/9	T	9	Osada Osada	KPR Kultura polska	

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

430.	Zamość	71-39/10	T	10	Osada Osada Punkt osadniczy	KPR Kultura prapolska Kultura polska	
431.	Zamość	71-39/11	T	11	Osada	Kultura łużycka	
432.	Zamość	71-39/12	T	12	Punkt osadniczy	I-II okres epoki brązu	
433.	Zamość	71-39/55	T	13	Punkt osadniczy	Kultura polska	
434.	Zamość	71-39/56	T	14	Punkt osadniczy Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
435.	Zamość	71-39/57	T	15	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
436.	Zamość	71-39/58	T	16	Osada Punkt osadniczy	Kultura łużycka Kultura polska	
437.	Zamość	71-39/59	T	2	Osada	Kultura łużycka	

5.5.1 Opis koncentracji stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją i analizą chronologiczną, uwarunkowania fizjograficzne.

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo – konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Rozmieszczenie stanowisk archeologicznych na obszarze gminy Sieroszewice wykazuje ścisły związek z uwarunkowaniami fizjograficznymi. Kluczowe znaczenie dla kształtowania się osadnictwa miała sieć hydrograficzna, w szczególności doliny Prosny oraz Baryczy, a także mniejszych cieków wodnych, które tworzyły naturalne korytarze osadnicze. Istotną rolę

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026–2029

odgrywały również terasy nadzalewowe oraz wysoczyzny o korzystnych warunkach glebowych, sprzyjających rozwojowi osadnictwa rolniczego. Obszary te stanowiły trwałe strefy penetracji osadniczej od okresu mezolitu aż po czasy średniowieczne.

Istotne znaczenie dla rozpoznania procesów osadniczych miały badania archeologiczne prowadzone w latach 1977, 1979, 1980 oraz 1982, związane m.in. z planowaną budową zbiornika retencyjnego w rejonie Wielowsi Klasztornej. Badania te potwierdziły wysoką wartość poznawczą i naukową zasobu archeologicznego gminy oraz jego wielofazowy charakter.

Analiza funkcjonalno-chronologiczna wskazuje na zróżnicowany charakter osadnictwa w poszczególnych okresach pradziejowych i historycznych. W epoce brązu oraz wczesnej epoce żelaza szczególnie intensywnie rozwijało się osadnictwo kultury łużyckiej, które należy uznać za dominujący komponent osadniczy tego okresu. Reprezentowane jest ono przede wszystkim przez liczne punkty osadnicze, niewielkie osady oraz obozowiska o charakterze sezonowym. Osadnictwo to wykazuje stosunkowo równomierne rozproszenie na obszarze gminy, ze szczególną koncentracją w rejonach Sieroszewic, Latowic i Westrzy.

Odmiennej model osadniczy reprezentuje kultura przeworska, której stanowiska koncentrują się przede wszystkim w obrębie dolin rzecznych oraz na ich krawędziach. Osadnictwo to ma charakter bardziej skupiony i tworzy wyraźne zespoły stanowisk, w których dominują pojedyncze, relatywnie duże osady pełniące funkcje centralne w lokalnym układzie osadniczym. Przykłady takich koncentracji obserwuje się m.in. w rejonie Raduchowa oraz Wielowsi Klasztornej.

Szczególne znaczenie w strukturze osadniczej gminy posiada osadnictwo wczesnośredniowieczne, które wykazuje tendencję do wyraźnej koncentracji w rejonie Wielowsi Klasztornej. Obszar ten stanowił ważny ośrodek osadniczy o charakterze centralnym, co znajduje odzwierciedlenie w nagromadzeniu stanowisk o zróżnicowanej funkcji oraz wysokiej intensywności zasiedlenia.

W ujęciu ogólnym układ stanowisk archeologicznych na terenie gminy Sieroszewice wskazuje na istnienie trwałych, powtarzalnych stref osadniczych, uwarunkowanych przede wszystkim czynnikami środowiskowymi. Doliny rzeczne pełniły funkcję głównych osi osadniczych, natomiast wysoczyzny i terasy nadzalewowe stanowiły preferowane obszary lokalizacji osad o charakterze stałym. Struktura ta świadczy o długotrwałej ciągłości zasiedlenia oraz stabilności wykorzystania przestrzeni osadniczej w ujęciu diachronicznym.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***5.5.2 Ochrona stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków.**

W związku z faktem, iż gmina Sieroszewice jest współwłaścicielem terenu, na którym zlokalizowane jest stanowisko archeologiczne wpisane do rejestru zabytków, przewiduje się podjęcie działań mających na celu zapewnienie jego właściwej ochrony.

W szczególności planuje się:

- prowadzenie okresowego monitoringu stanu zachowania stanowiska, w tym dokonywanie oględzin terenu przez upoważnionych pracowników Urzędu Gminy lub we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi,
- współpracę z właściwym Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w zakresie nadzoru nad stanem zachowania stanowiska oraz podejmowania działań ochronnych,
- niezwłoczne informowanie właściwych służb konserwatorskich o wszelkich przypadkach uszkodzenia, zniszczenia lub zagrożenia dla stanowiska,
- uwzględnianie lokalizacji stanowiska archeologicznego w dokumentach planistycznych oraz przy realizacji inwestycji gminnych, w celu ograniczenia ryzyka jego naruszenia,
- podejmowanie działań informacyjnych i edukacyjnych wśród mieszkańców w zakresie ochrony dziedzictwa archeologicznego.

Powyższe działania mają na celu zachowanie stanowiska archeologicznego w możliwie niezmiennym stanie oraz ograniczenie zagrożeń wynikających z działalności człowieka i czynników naturalnych.

5.5.3 Zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego związane z działalnością inwestycyjną.

Przed wszystkim należy podkreślić, że wszelkie inwestycje związane z prowadzeniem prac ziemnych stanowią istotne zagrożenie dla zabytków archeologicznych, w szczególności dla stanowisk nieposiadających czytelnej formy terenowej. Do działań mogących negatywnie oddziaływać na dziedzictwo archeologiczne należą w szczególności:

- budowa i rozbudowa infrastruktury technicznej, w tym sieci kanalizacyjnych oraz wodociągowych,
- realizacja inwestycji mieszkaniowych i przemysłowych,
- budowa, przebudowa i remonty dróg, w tym dróg gminnych oraz pasów drogowych,
- lokalizacja i eksploatacja złóż kruszyw naturalnych (żwirownie, piaskownie),
- prowadzenie prac melioracyjnych oraz regulacja cieków wodnych,
- zalesienia oraz inne zmiany sposobu użytkowania gruntów.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

Pomimo ograniczonych możliwości finansowych gminy Sieroszewice oraz braku planów realizacji dużych inwestycji infrastrukturalnych w najbliższych latach, przewiduje się prowadzenie działań inwestycyjnych o mniejszej skali, które również mogą ingerować w warstwy ziemne. Do najważniejszych planowanych lub potencjalnych działań inwestycyjnych należą:

- rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Sieroszewice oraz w miejscowościach gminnych, w tym wyznaczanie nowych terenów zabudowy i układów komunikacyjnych,
- remonty i modernizacja dróg gminnych oraz infrastruktury towarzyszącej,
- inwestycje związane z rozbudową i modernizacją sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej.

Wskazane działania, pomimo lokalnego charakteru, mogą prowadzić do uszkodzenia lub zniszczenia stanowisk archeologicznych, w szczególności w przypadku braku ich wcześniejszego rozpoznania. W związku z powyższym istotne jest uwzględnianie lokalizacji stanowisk archeologicznych na etapie planowania inwestycji oraz współpraca z właściwymi organami ochrony zabytków.

5.5.4 Zagrożenia dla zachowania stanowisk archeologicznych oraz obszary ich najmniejszego narażenia na zniszczenie.

Stanowiska archeologiczne zlokalizowane na terenie gminy Sieroszewice podlegają różnym zagrożeniom wynikającym zarówno z działalności człowieka, jak i czynników naturalnych. Największe ryzyko ich degradacji lub całkowitego zniszczenia wiąże się z ingerencją w strukturę gruntu. Do głównych zagrożeń dla dziedzictwa archeologicznego należą:

- realizacja inwestycji budowlanych (mieszkaniowych, usługowych i przemysłowych),
- budowa, modernizacja i remonty dróg oraz infrastruktury towarzyszącej,
- budowa i rozbudowa sieci uzbrojenia terenu (kanalizacja, wodociągi, sieci energetyczne i telekomunikacyjne),
- eksploatacja kruszyw naturalnych (żwirownie, piaskownie),
- prace melioracyjne, regulacja cieków wodnych oraz budowa zbiorników retencyjnych,
- intensywna działalność rolnicza, w szczególności głęboka orka prowadząca do niszczenia warstw kulturowych,
- zalesienia oraz trwałe zmiany sposobu użytkowania gruntów,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- nielegalna działalność poszukiwawcza z użyciem urządzeń elektronicznych.

Na terenie gminy Sieroszewice występują również obszary, na których stanowiska archeologiczne są relatywnie mniej narażone na oddziaływanie czynników destrukcyjnych.

Do takich terenów należą:

- kompleksy leśne, w których brak intensywnej działalności rolniczej i inwestycyjnej ogranicza ingerencję w podłoże,
- tereny nieużytków rolnych oraz obszary o niskiej intensywności zagospodarowania,
- obszary podmokłe i trudno dostępne, gdzie warunki naturalne ograniczają presję inwestycyjną,
- tereny wyłączone z zabudowy lub objęte ograniczeniami w dokumentach planistycznych gminy.

Jednocześnie należy podkreślić, że również w tych lokalizacjach stanowiska archeologiczne nie są całkowicie wolne od zagrożeń, w szczególności związanych z procesami erozyjnymi oraz niekontrolowaną działalnością człowieka. W związku z powyższym kluczowe znaczenie ma uwzględnianie lokalizacji stanowisk archeologicznych w procesach planistycznych oraz ścisła współpraca z właściwymi organami ochrony zabytków.

5.6 Zabytki stanowiące własność gminy

Obiekt	Sposób użytkowania	Stan zachowania	Działania przy obiekcie w latach 2022-2025
Dwór, ob. Szkoła Podstawowa w Parczewie	Szkoła podstawowa	Dwór w dobrym stanie zachowania. Około połowy XX wieku przekształcony na obiekt o funkcji dydaktyczno- pedagogicznej na potrzeby funkcjonowania Szkoły Podstawowej w Parczewie. Od tego czasu funkcja obiektu nie uległa zmianie. Budynek ogrzewany z doraźnie prowadzonymi pracami remontowymi. Docelowo wymiany wymaga tymczasowe pokrycie dachu z tzw. blachodachówki na pokrycie wykonane z tradycyjnych materiałów stosowanych w okresie budowy obiektu. Ponadto docelowo należy przeprowadzić konserwację i restaurację elewacji ze względu na bogaty wystrój architektoniczny elewacji. W 2020 r. wykonano remont tarasu przed głównym wejściem do budynku dworu.	Bieżące prace remontowe i konserwacyjne związane z prawidłowym funkcjonowaniem i utrzymaniem obiektu w dobrym stanie technicznym.
Dwór w Rososzycy	Budynek mieszkalny wielorodzinny z lokalami	Dwór w złym stanie zachowania. W 2. poł. XX w. obiekt przekształcony na budynek mieszkalny z lokalami socjalnymi. Od tego czasu funkcja obiektu nie uległa zmianie. Przy obiekcie	Bieżące prace remontowe i konserwacyjne związane z prawidłowym

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

	socjalnymi	prorowadzone są jedynie niewielkie prace remontowe konieczne dla jego funkcjonowania np. naprawy pokrycia dachowego. W złym stanie zachowania elewacja z licznymi ubytkami i uszkodzeniami tynku oraz elementami detalu architektonicznego. W 2016 r. w celu ratowania przed zniszczeniem zabytkowej dekoracji sztukatorskiej we wnętrzu Sali balowej dokonano jej demontażu. W 2016 r. wykonano ekspertyzę techniczną dla stanu zachowania konstrukcji stropów pałacu, a w 2019 roku ekspertyzę stanu technicznego elewacji. 13 czerwca 2023 roku podpalono poddasze budynku. W związku z pożarem zniszczeniu uległ częściowo dach oraz zostały zalane pomieszczenia mieszkalne na parterze i piętrze budynku. W związku z powyższym część lokali zostało wyłączona z użytkowania.	funkcjonowaniem i utrzymaniem obiektu w dobrym stanie technicznym
Park w Rososzycy	Obiekt nieużytkowany	Park w dostatecznym stanie zachowania z zachowanym w dużej mierze historycznym drzewostanem oraz częściowo czytelnym układem kompozycyjnym i elementami architektury w postaci mostka parkowego. Obiekt wymaga przeprowadzenia kompleksowych prac o charakterze rewaloryzacyjnym dokonanie wycinki samosiewów drzew i krzewów, odtworzenie pierwotnego układu komunikacyjnego, oczyszczeniu zbiorników wodnych, dokonania nowych nasadzeń, remontu mostka parkowego. Na Bierzach dokonywane są w ograniczonym zakresie prace pielęgnacyjne polegające na usuwaniu uszkodzonych lub obumarłych okazów drzew. W 2015 r. opracowano projekt remontu mostku parkowego. W 2019 roku w nawiązaniu do zaleceń pokontrolnych dokonano wykoszenia parku wraz z wszelkimi odrostami robinii akacyjowej oraz uporządkowano teren wokół stawu.	Bieżące prace pielęgnacyjne i interwencyjne związane z utrzymaniem porządku i zapewnieniem bezpieczeństwa w obrębie parku.
Fragment grodziska w Wielowsi	Teren użytkowany na cele rolne	Teren w dobrym stanie zachowania przeznaczony w przeważającej części na pola uprawne rozdzielone pasami zadrzewień śródpolnych.	Brak działań.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego gminy. Analiza szans i zagrożeń**

Poddając analizie historię gminy Sieroszewice oraz stopień zachowania wszystkich oryginalnych elementów stanowiących dziedzictwo kulturowe gminy należy stwierdzić, iż do dziś przetrwało wiele z obiektów architektury posiadających cechy zabytkowe i mogące stanowić istotny składnik materialnych dóbr kultury w obrębie gminy. Niestety próby czasu nie przetrwał kompleks klasztorny cysterek ołobockich mogący uchodzić za jedno z najokazalszych założeń sakralnych w południowej Wielkopolsce. Z innych utraconych zwłaszcza w XX wieku obiektów posiadających znaczny kapitał kulturowy i zabytkowy należy wskazać na barokową kaplicę zlokalizowaną w pobliżu założenia dworsko-parkowego, dwór w Raduchowie, folwarki w Ołoboku i Wielowsi, a także na obecnie nieistniejące, lecz niegdyś wpisane do rejestru zabytków wiatrak-koźlak w Masanowie oraz domy mieszkalne w Ołoboku. Z całą pewnością największym przekształceniom uległa zabudowa mieszkalna w poszczególnych miejscowościach oraz sporo zespołów folwarcznych (Sławin, Bilczew, Raduchów, Sieroszewice) oraz wszystkie istniejące na przełomie XIX i XX wieku wiatraki, które całkowicie zniknęły z krajobrazu wsi.

Warta podkreślenia jest występująca na terenie gminy Sieroszewice liczna grupa zabytków XIX i XX-wiecznej sztuki ludowej w postaci krzyży, słupów i figur m.in. w Masanowie, Sławinie, Sieroszewicach, Wielowsi, Ołoboku.

Obecnie spośród wszystkich zlokalizowanych na terenie gminy obiektów zabytkowych wyróżnia się drewniany, przycmentarny kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Ołoboku. Prace konserwatorskie i renowacyjne trwające w latach 2018-2019 przyczyniły się do odtworzenia pierwotnej struktury architektonicznej zewnątrz, jak i wewnątrz obiektu. Poza tym niezwykle ciężko wskazać na którykolwiek z najistotniejszych zabytków na terenie gminy jako na obiekt w stanie dobrym lub bardzo dobrym. Niemal każdy wymaga podjęcia prac remontowo-konserwatorskich zmierzających do przywrócenia pierwotnej świetności zabytków. W dostatecznym stanie są kościoły w Rososzycy, Latowicach i Strzyżewie, dwór, ob. Szkoła Podstawowa w Parczewie oraz dwór, ob. Dom Pomocy Społecznej Psarach, dwór w Bilczewie, dzwonnica, mur z bramą oraz organistówka i kościół pw. św. Jana Ewangelisty w Ołoboku. W bardzo złym stanie technicznym, na skraju katastrofy budowlanej jest dawny młyn wodny w Ołoboku, który wymaga pojęcia natychmiastowych prac remontowo-zabezpieczających. Podobnie dawny pałac Skórzewskich w Rososzycy, a także dwór w Sławinie wymagają

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

znaczących nakładów finansowych związanych z doprowadzeniem wzmiankowanych obiektów do jak najlepszego stanu.

Analogicznych prac konserwatorskich wymagają zabytki ruchome wpisane do rejestru, zwłaszcza rzeźby umieszczone na zewnątrz i poddawane intensywnemu oddziaływaniu zmiennych warunków atmosferycznych, także zespoły wyposażenia kościołów ze szczególnym wskazaniem na niezwykle bogaty i cenny wystrój kościoła pocysterskiego w Ołoboku.

Należy dodać, iż cały zachowany zespół sakralny wraz z wyposażeniem kościołów w Ołoboku stanowi bardzo cenny w skali Polski przykład o znaczących walorach historycznych, architektonicznych, artystycznych, krajobrazowych oraz naukowych i powinien być dla Gminy przedmiotem szczególnego zainteresowania ze względu na swoją rangę i potencjał kulturowy.

Wobec powyższego należy uznać, iż istnienie tak wielu cennych i interesujących obiektów zabytkowych – ukazujących niezwykle bogatą i wartościową historię Sieroszewic wraz z okolicami i stanowiących o obecnym dziedzictwie kulturowym – w zestawieniu z planami utworzenia zbiornika wodnego w okolicach Wielowsi i stosunkowo dużymi obszarami leśnymi o cennych wartościach przyrodniczych i turystycznych stanowi doskonałą okazję dla promocji gminy i sprzyja opiece nad zabytkami sprawowanymi w ramach uprawnień administracyjnych władz samorządowych Sieroszewic.

Ważną grupę w dziedzictwie kulturowym gminy Sieroszewice stanowią stanowiska archeologiczne nie wpisane do rejestru zabytków, a ujawnione głównie podczas badań AZP. Najlepiej zachowane są stanowiska archeologiczne położone na nieużytkach, terenach niezabudowanych oraz terenach zalesionych. Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych jest przyspieszony rozwój inwestycji budowlanych, budowa sieci autostrad i dróg szybkiego ruchu. Istotnym zagrożeniem dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Ponadto, potencjalnymi zagrożeniami są: nielegalna eksploatacja piasnic i żwirowni, działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, czy wykorzystywanie ciężkiego sprzętu w rolnictwie

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawastrzeń kulturowych przy realizacji ww. inwestycji, powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego miejscowo konserwatora zabytków. Analizując stan krajobrazu gminy Sieroszewice rozpoznano następujące czynniki:

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026–2029

Mocne strony	Słabe strony
Bogate walory krajobrazowe i przyrodnicze. Duże zalesienie. Dobrze rozwinięta infrastruktura sportowa, techniczna i wodnokanalizacyjna. Funkcjonalne wykorzystanie budynków zabytkowych.	Nienajlepszy stan techniczny obiektów zabytkowych. Zbyt słabe lub całkowity brak oznaczeń obiektów zabytkowych, miejsc historycznych. Słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna. Brak środków finansowych.
Szanse	Zagrożenia
Możliwość pozyskiwania środków zewnętrznych na zadania związane z opieką nad zabytkami i rewaloryzacja zabytkowych przestrzeni. Podtrzymywanie pozytywnego wizerunku gminy jako szanującej swoją przeszłość, dorobek artystyczny przeszłych pokoleń oraz ich dziedzictwo. Duma z właściwości dziedzictwa kulturowego gminy. Przekazywanie przyszłym pokoleniom przykładu z dbania i jednocześnie rozwijania dziedzictwa kulturowego.	Brak instrumentów wsparcia finansowego nad zabytkami. Degradacja obiektów zabytkowych. Negatywne nastawienie części właścicieli i użytkowników do ochrony środowiska. Brak zabiegów porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach parków dworskich lub cmentarzy. Pozostawienie obiektów zabytkowych w stanie nieużytkowanym, przyspieszającym ich degradację. Zjawisko docieplania elewacji historycznych obiektów z zachowanym detalem architektonicznym (bonie, profilowane gzymsy, opaski okienne, podokienniki itp.). Wymiana oryginalnej stolarki okiennej i drzwiowej na okna i drzwi wykonane z PCV nie pozwalające odtwarzać dawnych elementów detalu. Umieszczanie na budynkach objętych ochroną konserwatorską oraz w obrębie obszarów objętych ochroną konserwatorską reklam zwłaszcza o charakterze wielkoformatowym. Usuwanie historycznych nawierzchni z terenów zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych objętych ochroną konserwatorską.

W najbliższych latach w gminie nie planuje się prowadzenia inwestycji, które mogą wiązać się bezpośrednio z zagrożeniem dla zabytków archeologicznych. W przypadku zmiany

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

planów wszelkie prace inwestycyjne, w tym związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.

7. Założenia programowe, kierunki i zadania

7.1 Priorytety gminnego programu opieki nad zabytkami

Problematyka związana z opieką nad zabytkami stanowi dla władz samorządowych gminy Sieroszewice istotny obszar z uwagi na możliwość podejmowania działań o odmiennym charakterze niż indywidualni właściciele zabytków. Z uwagi na prawny obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, szerzenie świadomości społecznej oraz wskazywanie kierunków rozwoju podmiotom prywatnym i działania promocyjne budujące wizerunek i prestiż gminy objęcie zabytków opieką stanowi jeden z ważnych aspektów działalności jednostki.

Za priorytetowe dla gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Sieroszewice na lata 2026-2029 należy uznać cele wynikające z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami, tj.:

1. Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej i konsekwentne oraz planowe realizowanie zadań kompetencyjnych samorządu dotyczących opieki nad zabytkami jako potwierdzenie uznania znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju gminy.
2. Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.
3. Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego.
4. Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wykreowanie wizerunku gminy poprzez: podejmowanie działań sprzyjających wytworzeniu lokalnej tożsamości mieszkańców, wspieranie aktywności mieszkańców mającej na celu poszanowanie dziedzictwa kulturowego, edukację w zakresie miejscowego dziedzictwa kulturowego.
5. Wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami.
6. Określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystywaniem tych zabytków.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

7. Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

7.2 Kierunki działań programu opieki nad zabytkami i zadania służące ich realizacji

Priorytet I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, jako element rozwoju społeczno – gospodarczego gminy	
Kierunki działań	Zadania
Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenia do poprawy stanu ich zachowania	- Podejmowanie działań związanych z pozyskaniem środków zewnętrznych na rewaloryzację zabytków stanowiących własność gminy. - Rewaloryzacja zespołów zabytkowej zieleni.
Podejmowanie działań w kierunku zwiększenia atrakcyjności zabytków na potrzeby turystyczne, społeczne i edukacyjne	- Prowadzenie prac porządkowych przy zespołach zieleni tj. gminnych parkach, cmentarzach
Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	- Współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną.

Priorytet II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego	
Kierunki działań	Zadania
Realizowanie zadań samorządu dotyczących opieki nad zabytkami	- Opracowywanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, szczególnie obszarów o dużym nasyceniu obiektami zabytkowymi (w tym weryfikacja obowiązujących w zakresie aktualizacji zagadnień związanych z ochroną zabytków) oraz obszarów wskazanych do ochrony w studium uwarunkowań i zagospodarowania przestrzennego gminy. - Wdrażanie zapisów programów krajobrazowych, studiów rewitalizacji, studiów widokowo- historyczno-urbanistycznych, katalogów typów zabudowy regionalnej i detalu architektonicznego w realizacji zagospodarowania przestrzennego gminy (w tym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego). - Konsekwentne egzekwowanie zapisów dotyczących zapisów dotyczących działalności inwestycyjnej na obszarach objętych ochroną określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (głównie w zakresie wysokości zabudowy, jej charakteru i funkcji). - Walka z samowolami budowlanymi. - Ochrona panoram oraz przedpoli widokowych wsi o wartościach kulturowych.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

	- Coroczna aktualizacja gminnego planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej.
Ochrona układów ruralistycznych na obszarach wiejskich	Poprawa ładu przestrzennego wsi oraz zapobieganie rozpraszaniu osadnictwa poprzez: - ochronę historycznie ukształtowanego układu dróg, historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych oraz relacji przestrzennych pomiędzy zespołami zabytkowej zabudowy, - wypełnianie zabudową wolnych działek budowlanych w obszarach centrów wsi oraz historycznych siedlisk w zgodzie z historyczną kompozycją danego układu i gabarytami oraz formą architektoniczną tworzącej go zabudowy, - wyznaczanie w planach miejscowych nowych terenów pod zabudowę na zasadzie kontynuacji historycznych siedlisk.

Priorytet III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości	
Kierunki działań	Zadania
Dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym gminy	- Udostępnienie gminnej ewidencji zabytków na stronie internetowej urzędu. - Publikowanie materiałów reklamowych i turystycznych opisujących istniejące zabytki.
Edukacja i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	- Realizacja zadań w dziedzinie edukacji i promocji dziedzictwa kulturowego za pośrednictwem samorządowych instytucji kulturowych. - Włączenie tematyki ochrony dziedzictwa kulturowego do zajęć szkolnych. - Wydawanie i wspieranie publikacji (w tym folderów promocyjnych, przewodników) poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego gminy.
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	- Utworzenie i modernizacja elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej (np. ścieżki rowerowe trasą zabytków, tablice informacyjne itp.). - Opracowanie szlaków turystycznych wykorzystujących walory dziedzictwa kulturowego.

*Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029***8. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami**

Zadania określone w gminnym programie opieki nad zabytkami będą wykonywane za pomocą następujących instrumentów:

- 1) instrumentów prawnych, dzięki którym realizacja zadań przez Wójta Gminy Sieroszewice z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie w oparciu o przepisy zawarte:
 - w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
 - w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska,
 - w ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
 - w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
 - w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
 - w ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane;
- 2) instrumentów finansowych, dzięki którym realizacja zadań przez gminę Sieroszewice z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
 - korzystanie z przepisów ustawy z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych zwalniającej z opodatkowania obiekty mieszkalne wpisane do rejestru zabytków pod warunkiem ich właściwego użytkowania w oparciu o ustawę z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad,
 - wprowadzenie ulg podatkowych dla właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków, warunkowane podjęciem działań zmierzających do zabezpieczenia lub rewitalizacji tych obiektów,
 - finansowanie prac konserwatorskich i remontowych przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich,
 - uchwalanie dotacji dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych na realizację prac remontowo-konserwatorskich;
- 3) instrumentów koordynacji, dzięki którym realizacja zadań przez gminę z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez:
 - realizację projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp.,

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- współpracę ze związkami wyznaniowymi w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami,
 - współpracę z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków – Delegatura w Kaliszu w odniesieniu do wszelkich działań podejmowanych przez samorząd gminy Sieroszewice dotyczących zagadnień z zakresu szeroko rozumianego dziedzictwa kulturowego istniejącego na obszarze gminy;
- 4) instrumentów społecznych, dzięki którym realizacja zadań przez Wójta Gminy Sieroszewice z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez: działania edukacyjne i promocyjne oraz współdziałanie z organizacjami społecznymi;
 - 5) instrumentów kontrolnych, dzięki którym realizacja zadań przez gminę Sieroszewice z zakresu dotyczącego ochrony dziedzictwa kulturowego odbywać się będzie poprzez: aktualizację gminnej ewidencji zabytków oraz monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego.

9. Zasady oceny realizacji programu opieki nad zabytkami

Gminny Program Opieki nad Zabytkami został opracowany na okres czterech lat i zostanie przedstawiony Radzie Gminy Sieroszewice celem przyjęcia go uchwałą. Co dwa lata Wójt Gminy Sieroszewice będzie sporządzał sprawozdania z realizacji zadań Programu i przedstawiał je Radzie Gminy.

Głównym odbiorcą programu jest społeczność lokalna. Program powinien służyć podejmowaniu planowanych działań takich jak: wspieranie, inicjowanie, koordynowanie prac i opieki nad zabytkami oraz upowszechnianie i promowanie dziedzictwa kulturowego.

Zasady oceny realizacji programu:

- 1) w ramach priorytetu I: Rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego jako element rozwoju społeczno-gospodarczego gminy:
 - poziom (w %) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami,
 - wartość finansowa zrealizowanych kompleksowych programów rewaloryzacji i rewitalizacji oraz liczba (bądź inne mierniki) obiektów poddanych rewaloryzacji w ramach tych programów,
 - wartość finansowa wykonanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz liczba obiektów poddanych ww. pracom;
- 2) w ramach priorytetu II: Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego:

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

- poziom (w %) objęcia terenu gminy wykonanymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
 - liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
 - zakres współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- 3) w ramach priorytetu III: Badanie i dokumentacja dziedzictwa kulturowego oraz promocja i edukacja służąca budowaniu tożsamości:
- liczba zrealizowanych działań edukacyjnych na terenie gminy,
 - liczba utworzonych szlaków turystycznych,
 - liczba opracowanych, wydanych wydawnictw (w tym folderów promocyjnych, przewodników),
 - liczba utworzonych, zmodernizowanych elementów infrastruktury służących funkcjonowaniu i rozwojowi turystyki kulturowej,
 - liczba szkoleń lub liczba pracowników biorących udział w szkoleniach związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego.

10. Źródła finansowania programu opieki nad zabytkami

Źródła finansowania to bardzo ważny element ochrony dziedzictwa kulturowego. Większość środków przeznaczona jest wyłącznie na obiekty wpisane do rejestru zabytków, a beneficjentami są najczęściej kościoły, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego, rzadziej jednak osoby prywatne czy też wspólnoty mieszkaniowe.

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie związany m.in. z zapewnieniem właściwego użytkowania obiektów z możliwością wyeksponowania ich wartości, a także z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych prac jest jej zadaniem własnym.

Środki przeznaczone na ochronę zabytków pochodzić mogą z budżetów jednostek samorządowych, jak i budżetu państwa czy funduszy europejskich:

- budżet gminy Sieroszewice – finansowanie dotyczy wyłącznie obiektów będących własnością gminy. Rada Gminy podjęła uchwałę w sprawie zasad i trybu udzielania dotacji celowej – Uchwała nr XLVIII/398/2023 z dnia 19 września 2023 roku;
- budżet Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace zgodne z art. 77 ustawy

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2026-2029

o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.,

- budżet Województwa Wielkopolskiego,
- budżet Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach dotacji w oparciu o ogłaszane corocznie przez Ministerstwo aktualne programy,
- fundusze europejskie w oparciu o ogłaszane corocznie aktualne programy.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych.

Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.